

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

**NOZIEDZĪGI IEGŪTAS MANTAS
KRIMINĀLPROCESUĀLAIS REGULĒJUMS UN
PROBLEMĀTIKA**

BAKALaura DARBS

Autors: **Kristiāna Bernāne**

Studenta apliecības Nr.: kb12078

Darba vadītāja: profesore Dr. iur. Kristīne Strada-Rozenberga

RĪGA 2015

ANNOTATION

The title of the Bachelor thesis is 'Illegally Obtained Property and its Actual Problematic in Criminal Procedure'. The aim of the Bachelor thesis is analyzing literature, making a research and finding problematics about illegally obtained property, clarifying the procedure of the illegally obtained property in case law. Either, one of the aims of the thesis is providing solution about the problematic in rules and case law.

The task of the Bachelor is to explore the history of the illegally obtained property, compare different legal scholars' point of view and provide the solution of the problematics in the procedure of the rules and case law.

The Bachelor thesis consists of three chapters. In the first chapter the author analyzes the history of the illegally obtained property, the meaning and the concept of the property and illegally obtained property, the procedure of the illegally obtained property. In the second chapter the author explores the case law about the illegally obtained property in Latvia. The third chapter is about the illegally obtained property and the civil protection of the property.

Keywords: illegally obtained property, procedure of the illegally obtained property, the protection of the property, problematics of the illegally obtained property, case law of the illegally obtained property, the presumption of innocence, the statutory presumption of the fact.

ANOTĀCIJA

Bakalaura nosaukums ir „Noziedzīgi iegūtas mantas kriminālprocesuālais regulējums un problemātika”. Bakalaura darba mērķis ir izanalizēt literatūru, veikt izpēti un atrast noziedzīgi iegūtas mantas institūta problemātiku, noskaidrot kāda ir noziedzīgi iegūtas mantas piemērošana praksē. Tāpat arī viens no darba mērķiem ir piedāvāt normatīvajos aktos un tiesu praksē pastāvošajām problēmām risinājumus.

Bakalaura darba uzdevums ir izpētīt noziedzīgi iegūtas mantas institūta rašanās vēsturi, salīdzināt dažādu tiesību zinātnieku viedokļus attiecībā uz šī institūta problemātiku, kā arī piedāvāt normatīvajos aktos un tiesu praksē pastāvošo problēmu risinājumus.

Bakalaura darbs sastāv no trīs nodaļām. Pirmajā nodaļā autore analizē noziedzīgi iegūtas mantas institūta rašanās vēsturi, mantas jēdzienu uz izpratni, kā arī noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu, izpratni un rīcību ar to. Otrajā nodaļā autore pēta Latvijas tiesu praksi attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu. Trešajā nodaļā tiek analizēta noziedzīgi iegūtas mantas un īpašuma civiltiesiskā aizsardzība.

Atslēgvārdi: noziedzīgi iegūta manta, noziedzīgi iegūtas mantas process, īpašuma aizsardzība, noziedzīgi iegūtas mantas problemātika, noziedzīgi iegūta manta tiesu praksē, nevainīguma prezumpcija, fakta legālās prezumpcijas princips.

SATURS

ANNOTATION.....	2
ANOTĀCIJA.....	3
SATURS.....	4
IEVADS	5
1. NOZIEDZĪGI IEGŪTAS MANTAS JĒDZIENS UN VĒSTURE	6
1.1. Noziedzīgi iegūtas mantas institūta vēsturiskā attīstība.....	6
1.2. Mantas jēdziens un izpratne.....	12
1.3. Noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens	16
1.4. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu	22
1.4.1. <i>Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu ar gala nolēmumu.....</i>	23
1.4.2. <i>Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu pirmstiesas procesā</i>	24
1.4.3. <i>Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu</i>	25
2. NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA TIESU PRAKSĒ	28
2.1. Pirmās instances tiesu spriedumi	30
2.2. Apelācijas instances tiesu spriedumi	37
2.3. Kasācijas instances tiesu spriedumi.....	38
3. NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA UN ĪPAŠUMA CIVILTIESISKĀ AIZSARDZĪBA .	41
3.1. Fakta legālā prezumpcijas nozīme kriminālprocesā	43
3.2. Īpašuma tiesību noregulējums attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu	45
KOPSAVILKUMS	53
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	56

IEVADS

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam, ikvienam ir tiesības uz īpašumu, taču šīs cilvēka tiesības nav absolūtas. Proti, tās iespējams ierobežot uz likuma pamata. Tāpēc darba tēma – noziedzīgi iegūtas mantas kriminālprocesuālais regulējums un problemātika ir aktuāla, jo saskaņā ar Latvijā spēkā esošajiem tiesību aktiem, noziedzīgā ceļā iegūtu lietu nevar iegūt īpašumā.

Atsaucoties uz dažādiem starptautiskiem cilvēktiesību dokumentiem, valstij ir noteikts pienākums sodīt personu, kura vainīga noziedzīga nodarījuma rezultātā, piemērojot tai samērīgu sodu, turpretim pārējo sabiedrības daļu aizsargāt no noziedzīgām darbībām.

Bakalaura tēma ir aktuāla, jo bieži vien praksē nav izpratnes par noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, kā arī svarīgs aspekts ir tas, ka noziedzīgi iegūtas mantas institūts aptver divas dažādas tiesību nozares, proti, civiltiesību un krimināltiesību. Jāpiebilst, ka piemērojot noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, valsts ir tiesīga atņemt ne tikai personai, kura potenciāli būtu atzīstama par nozieguma izdarītāju, bet arī personai, kas ir saistīta ar noziedzīgā nodarījuma izdarītāju, tās valdījumā vai īpašumā esošu lietu, tādā veidā, sasniedzot krimināltiesībās un kriminālprocesa tiesībās taisnīgu tiesisko attiecību noregulējumu. Noziedzīgi iegūtas mantas institūtam ir arī sodoša rakstura iezīmes, kas personu mudina atturēt no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, vairāk attiecībā uz mantiska rakstura noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.

Darba mērķis ir izpētīt un analizēt Latvijas un starptautiskos tiesību aktus, attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, galvenās problēmas attiecībā uz institūta piemērošanu tiesu praksē, izprast noziedzīgi iegūtas mantas saturu, iespējamo rīcību ar to, kā arī iepazīties ar šī institūta vēsturi.

Bakalaura darba uzdevums ir piedāvāt problēmu izvērtēšanu un risinājumus, salīdzināt dažādu autoru viedokļus attiecībā uz kriminālprocesā esošajām problēmām attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas institūtu.

Lai sasniegtu darba mērķi un izpildītu darba uzdevumu, izmantotas tādas jurisprudencē pazīstamas pētīšanas metodes, kā salīdzinošā metode, analītiskā metode, vēsturiskā metode, induktīvā metode un deduktīvā metode.

Bakalaura darbā izmantoti tādi tiesību akti, kā starptautiskas konvencijas, Eiropas Savienības tiesību akti, Latvijas Republikā esošie tiesību akti, ārvalstu normatīvie akti. Darbā izmantoti arī dažādi Latvijas tiesu prakses materiāli, analizēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse, kā arī dažādu tiesību zinātnieku viedokļi un interneta resursi.

1. NOZIEDZĪGI IEGŪTAS MANTAS JĒDZIENS UN VĒSTURE

1.1. Noziedzīgi iegūtas mantas institūta vēsturiskā attīstība

Saskaņā ar šā brīža Latvijā spēkā esošo Kriminālprocesa likumu (turpmāk tekstā – KPL), kas tika pieņemts 2005.gada 21.aprīlī un stājās spēkā 2005.gada 1.oktobrī, Latvijas rakstītajos tiesību avotos pastāv noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens un institūts. KPL 27.nodaļā ir ietverts noziedzīgi iegūtas mantas regulējums, kurā skaidrots noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu un kāda rīcība ar to iespējama, t.i., atdodama tās likumīgajam īpašniekam vai valdītājam, vai valsts institūcijām, vai juridiskām personām to mantu, kuras apgrozība ir aizliegta. Jāteic, ka pirms noziedzīgi iegūtas mantas institūta iestrādes KPL, citos tiesību aktos netika skatīta šī institūta būtība un citi ar to saistītie apstākļi.¹

Praksē noziedzīgi iegūtas mantas izpratne un rīcība ar to nemaz nav tik vienkārša. Lai izprastu, ko nozīmē noziedzīgi iegūta manta, ar ko kriminālprocesā saprotami jēdzieni „manta” un „noziedzīgi iegūts” autore ir izpētījusi noziedzīgi iegūtas mantas institūta vēsturisko aspektu.

Kopš Latvijas Republikas proklamēšanas, pirms KPL nevienā citā tiesību aktā nebija ietverts jēdziens „noziedzīgi iegūta manta”, tādēļ autore izpētījusi tos normatīvos aktus, kas bija spēkā esoši Latvijā no 1918.gada 18.novembra līdz mūsdienām. Jāatzīst, ka tiesību normas, kas regulēja mantiskos jautājumus nedefinēja noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, kāds tas šobrīd nostiprināts KPL.

Spēkā esošie galvenie normatīvie akti attiecībā uz mantisko jautājumu reglamentāciju kriminālprocesā Latvijas brīvvalsts laikā no 1922.gada 7.novembra līdz 1940.gada 17.jūnijam

Autore izpētījusi normatīvos aktus un regulējumu saistībā ar kriminālprocesuālajiem jautājumiem laika posmā no 1922.gada 7.novembra kopš Latvijas pirmās Saeimas ievēlēšanas līdz 1940.gada 17.jūnijam. Laika posmā no 1918.gada 18.novembra līdz 1922.gada 7.novembrim² notika Latvijas valstiskuma veidošanās, kā rezultātā jaunas valsts tiesību normas netika pieņemtas, bet pārņemtas un piemērotas no Krievijas impērijas

¹ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. VI. Procesuālie termiņi, dokumenti un mantiskie jautājumi. Jurista vārds Nr.31 (434), 2006. 8.augusts

²Šaboha I., 90 gadi kopš pirmās Saeimas sanāksšanas. Par likumu un valsti. 2011.gada 9.novembris. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252070> [aplūkots 11.04.2015]

krimināltiesībām. Sākot ar Latvijas pirmās Saeimas ievēlēšanu, 1922.gada 7.novembri, sāka veidoties Latvijas valsts kā patstāvīgas valsts tiesiskie pamati.

Pēc Latvijas valsts izveidošanās spēkā bija Krievijas 1903.gada 22.marta Sodu likumi līdz pat 1933.gada 24.aprīļa Sodu likuma spēkā stāšanās³. Autore uzskata, ka likumdevējam tajā laikā bija radusies izpratne par to, ka mantiskie jautājumi būtu jāregulē precīzāk, bija jāparedz kriminālatbildība par to, ja manta, kas iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā ir laista apgrozībā. Sodu likumi ir materiālo tiesību normu avots, ko varētu pielīdzināt šobrīd spēkā esošajam Krimināllikumam (turpmāk tekstā – KL). Procesuāls regulējums saistībā ar mantiskiem jautājumiem 1903.gada Sodu likumos nav atrodamas, taču, autoresprāt, materiālo tiesību avoti ir pietiekami nozīmīgi, jo tie cieši saistīti ar procesuālo regulējumu, tādā veidā paredzot kriminālatbildības aspektu par svešas mantas laišanu apgrozībā, nolaupīšanu un tml.

Attiecībā uz procesuālajām tiesībām, Latvijas Republikas parlamentārajā posmā spēkā bija 1889.gada uz Baltiju attiecinātais Krievijas „Kriminālprocesa ustavs”, lai gan tas tika grozīts un papildināts atbilstoši Latvijas apstākļiem.⁴ Autoritārā režīma laikā 1864.gada Krievijas kodificētais kriminālprocesuālo tiesību nolikumu, Latvijas Republikā pārtulkoja latviešu valodā kā kriminālprocesuālos likumus.⁵ Līdz ar to, 1926.gadā spēkā stājās Kriminālprocesa likumi.

Pēc autores domām, attiecībā uz mantiskajiem jautājumiem kriminālprocesā, būtiskākais regulējums tika ietverts otrajā nodaļumā ar nosaukumu „Priekšmetu uzmeklēšana, kuri norāda uz noziedzīgu nodarījumu”, ko varētu pielīdzināt KPL 12.nodaļā ietverto lietisko pierādījumu reglamentāciju. Otrā nodaļuma nosaukums liecina par to, ka likumdevējs bija paredzējis noteiktu rīcību attiecībā uz priekšmetiem, kuri atrodas pie personas, kas iespējams izdarījusi noziedzīgo nodarījumu. Proti, ja konkrēta lieta, kratīšanas laikā tiek atrasta pie personas, ir saistīta ar noziedzīgo nodarījumu un tā ir nepieciešama kā lietiskais pierādījums, lai izmeklētu konkrēto noziedzīgo nodarījumu.

Otrā nodaļuma regulējums saistīts ar kratīšanu un pierādījumiem, ko, autoresprāt, ir vērts izpētīt, jo lietisko pierādījumu un kratīšanas procesuālās darbības ir cieši saistītas ar šobrīd kriminālprocesā esošajiem mantiskajiem jautājumiem. Tāpat arī bieži vien lietiskie pierādījumi, kas, piemēram, iegūti kratīšanas laikā ir dažādas mantiska rakstura lietas un tiesas spriedumos nereti atzīstami par noziedzīgi iegūtu mantu.

Kriminālprocesa likumu 403.pantā noteikts, ka „*kratīšanas un lietu izņemšanas mājās un citās dzīvojamās telpās izdara tikai tādā gadījumā, kad ir aizdomas, ka šajās vietās*

³ Mincs P., Ehlers H., Jakobi P., Lauva J. 1933.gada Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko rādītāju un citiem rādītājiem. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1934, 3.lpp.

⁴ Apsītis R., Blūzma V. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Rīga: Fonds „Latvijas Vēsture”, 2000, 256.lpp.

⁵ Turpat., 278.lpp.

apslēpti: apsūdzētais, vai noziedzīga nodarījuma priekšmets, vai lietiski pierādījumi, kuri vajadzīgi lietas noskaidrošanai”.

Kriminālprocesa likumu 417.pantā līdz 422.pantam ir ietverts procesuālais regulējums saistībā ar lietiskajiem pierādījumiem. 417.noteikts, ka „*lietiskie pierādījumi, kā: rīks, ar kuru izdarīts noziedzīgs nodarījums, viltoti dokumenti, viltota nauda, bojāti vai asinīm aptraipīti priekšmeti un vispār vis, kas atrasts, apskatot vietu, kratot vai lietas izņemot, un kas var palīdzēt atklāt noziedzīgo nodarījumu vai pierādīt noziedznieka vainu, ir sīki jāapraksta protokolā, norādot arī apstākļus, kādos notikusi lietisko pierādījumu uzmeklēšana un paņemšana.*”

Tas, kāda rīcība pēc tam iespējama ar lietiskajiem pierādījumiem, tika noteikta 421.pantā, proti, „*nolaupītie vai atņemtie priekšmeti, pēc viņu atrašanas un novērtēšanas, atdodami pret parakstu tiem, kam viņi nolaupīti vai atņemti, ja nav sevišķas vajadzības pievienot šos priekšmetus pie lietas*”. Autores ieskatā, jau pirmstiesas procesā nolaupīto priekšmetu īpašnieki varēja atgūt savas mantas, ja tās bija atrastas un novērtētas. 421.panta regulējums liecina par mantas atdošanu tām, kam tā pieder, proti, mantas īpašniekam, tādējādi, šis regulējums pielīdzināms arī KPL 235.panta otrajā daļā noteiktajam.

Kriminālprocesa likumos netika reglamentēts, taču praksē pastāvēja mantas apsargāšana. Piemēram, ja par pašu nozieguma faktu vai nozieguma pazīmēm pastāvēja strīds, tad šajā gadījumā procesa strīdīgās mantas tika apsargātas.⁶ Nav īsti skaidrs, kam šādas mantas apsargāt tika uzticētas, visticamāk izmeklētājam, kas konkrēto procesu veda tajā brīdī. Šī prakse liecina par to, ka parādījās mantas aresta kā procesuāla regulējuma pirmās iezīmes.

Spēkā esošie galvenie normatīvie akti attiecībā uz mantisko jautājumu reglamentāciju kriminālprocesā PSRS okupācijas periodā no 1940.gada 17.jūnijam (5.augustā uzņemta PSRS sastāvā) līdz Latvijas neatkarības atjaunošanai 1990.gada 4.maijam

Latvijas PSR kriminālprocesuālos jautājumus pēc 1940.gada 26.novembra reglamentēja Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas (turpmāk tekstā – KPFSR) kriminālprocesa kodekss. Pēc autores domām, attiecībā uz mantiskajiem jautājumiem kriminālprocesā, būtiskākais regulējums šajā kriminālprocesa kodeksā ir par pierādījumiem un kratīšanu.

⁶ Kamradziuss F. Kriminālprocesa likumi. Pēc 1926.gada izdevuma, ar vēlākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem, izsludinātiem līdz 1934.gada 15.februārim un Senāta paskaidrojumiem, kas doti laikmetā no 1919.gada līdz 1934.gada 15.februārim. Neoficiāls izdevums. Rīga: Valtera un Rapas akc. sabiedrības spiestuve, 1934, 103.lpp.

Saskaņā ar KPFSR kriminālprocesa kodeksa pierādījumi ir priekšmeti, kas bijuši noziedzīgās darbības objekti, nozieguma izdarīšanas rīki, tie glabājuši nozieguma pēdas, vai arī bija priekšmeti, kas varēja noderēt par nozieguma vai vainīgo atklāšanas līdzekļiem (tādi priekšmeti, kas tika atrasti nozieguma izdarīšanas vietā).⁷ Šiem priekšmetiem varēja būt būtiska nozīme, lai konstatētu lietā svarīgus apstākļus vai arī tie varēja būt avots ziņām par pierādījuma galveno faktu.⁸

Pierādījumu regulējums bija noteikts šī kodeksa ceturtajā nodaļā. Būtiskākais ir tas, ka lietiskos pierādījumus pēc vispārējā principa bija jāglabā tur, kur atrodas pati lieta, tas nozīmē vai nu pie izmeklētāja vai tiesā, kas arī tika ietverts KPFSR kriminālprocesa kodeksa 68.pantā. Lai gan noteiktos gadījumos, lietiskos pierādījumus līdz tiesvedības izbeigšanai, tātad procesa gaitā, varēja atdot īpašniekam, bet ar izmeklētāja lēmumu. Pēc kodeksa 71.panta priekšmets pēc lietas izspriešanas atdodams īpašniekam, vai arī jāatdod priekšmeta naudas ekvivalentu. Kā jau iepriekš tika minēts, arī šā brīža KPL 12.nodaļā reglamentēts lietisko pierādījumu institūts, kur arī noteikts, kādas darbības pēc procesa pabeigšanas ir iespējamas ar lietiskajiem pierādījumiem. KPFSR kriminālprocesa kodeksa 69.pantā tika noteikts, ka pierādījumi pēc lietas izspriešanas:

- 1) ir konfiscējami;
- 2) apgrozībā aizliegtas lietas nododamas attiecīgām iestādēm vai iznīcināmas;
- 3) lietas, kam nav vērtības un kuras nevar izlietot ir iznīcināmas, bet noteiktos gadījumos ieinteresētajām personām vai iestādēm ar tiesas vai izmeklētāja lēmumu tās tomēr var izsniegt;
- 4) pārējie priekšmeti izsniedzami īpašniekiem. Strīda gadījumā par lietu piederību jāizšķir civiltiesiskā kārtā.

Autores ieskatā, pateicoties šim lietisko pierādījumu regulējumam, parādījās izpratne par to, ka svarīgi ir noregulēt jautājumus, kas attiecas uz kādas lietas vai mantas parādīšanos kriminālprocesā, respektīvi, kāda rīcība pēc lietas izspriešanas iespējama ar konkrētu pierādījuma priekšmetu.

Kriminālprocesuālais regulējums attiecībā uz kratīšanu un lietas izņemšanu atrodams KPFSR kriminālprocesa kodeksa 14.nodaļā. Ar kratīšanu, pēc kodeksa 175.panta personai bija iespējams izņemt kādu priekšmetu, ja izmeklētājam „*ir pietiekoši pamati domāt, ka kādās telpās vai pie kādas personas atrodas priekšmeti, kuriem var būt nozīme lietā*”. Autores ieskatā kratīšanai bija būtiska nozīme mantisko jautājumu kriminālprocesuālajai

⁷ Strogovics M.S. Kriminālprocess. Mācības grāmata juridiskām skolām, Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1946, 125.lpp.

⁸ Turpat. 124.lpp.

noregulēšanai, jo izdarot šo procesuālo darbību, pēc tam secīgi varēja veikt arī citas kriminālprocesuālas darbības, lai atklātu konkrēto noziegumu. Jāteic, ka izdarot kratīšanu, izmeklētājam stingri bija jāaprobežojas tikai ar priekšmetu atņemšanu, kuriem ir būtiska nozīme lietā vai arī tiešs sakars ar lietu.⁹

1961.gada 6.janvārī pieņemtais Latvijas PSR Kriminālprocesa kodekss (turpmāk – LPSR KK) ir tas normatīvais akts, kurā noregulētie mantiskie jautājumi visvairāk tuvinās tagad spēkā esošajam KPL. LPSR KK 16.nodaļā reglamentēta kratīšanas, izņemšanas un mantas aprakstīšanas kārtība. LPSR KK 175.pantā regulē mantas aresta kārtību. 175.panta pirmajā daļā noteikts, ka „*lai nodrošinātu civilprasību vai iespējamo mantas konfiskāciju, izmeklētājam jāuzliek arests apsūdzētā vai aizdomās turētā, vai to personu mantai, kuras pēc likuma ir materiāli atbildīgas par viņu darbību, vai citu personu mantai, pie kurām atrodas noziedzīgā kārtā iegūtā manta.*” Būtībā šī norma praksē tika piemērota, ja krimināllietā par konkrēto noziedzīgo nodarījumu tika paredzēts papildu sods – mantas konfiskācija, tad arests mantai bija uzliekams obligāti. Citos gadījumos, kā arī tad, ja vainīgais nodarīto zaudējumu atlīdzinājis labprātīgi, bet konfiskācija par šo noziegumu nav paredzēta, tad arestu mantai uzlikt nedrīkstēja.¹⁰

Visbiežāk personas mantu bija iespējams arestēt situācijās, kad persona tiek aizturēta un reizē veikta kratīšana, piemēram, aizturētā dzīvesvietā, līdz ar to persona ieguva aizdomās turētā statusu un arī aresta uzlikšana mantai tika atzīta par likumīgu. Manta, kurai tika uzlikts arests, tika sīki aprakstīta protokolā, lai ieinteresētās personas to nevarētu apmainīt ar līdzīgiem, bet nevērtīgākiem priekšmetiem.¹¹

Jāteic, ka arestu varēja uzlikt ne tikai aizdomās turētā vai apsūdzētā mantai, bet arī laulāto kopmantai, arī ģimenes locekļu mantai, ja bija pamats uzskatīt, ka manta iegādāta par noziegumā iegūtu naudu.¹² Precīzs regulējums LPSR KK par noziedzīgi iegūtu mantu nav atrodams.

⁹ Strogovics M.S. Kriminālprocess. Mācības grāmata juridiskām skolām, Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1946, 139.lpp.

¹⁰ Azāns B., Liede A. un autoru kolektīvs. Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa komentāri, Rīga: Avots, 1986, 269.lpp.

¹¹ Turpat. 270.lpp.

¹² Turpat.

Spēkā esošie galvenie normatīvie akti attiecībā uz mantisko jautājumu reglamentāciju kriminālprocesā Vācu okupācijas periodā no 1941.gada 22.jūnijam – 1945.gada 8.maijam¹³

Autorei dažādu materiālu pētīšanas ietvaros nebija iespēja veikt Vācu okupācijas periodā piemēroto normatīvo aktu analīzi attiecībā uz mantiskajiem jautājumiem kriminālprocesā. 1943.gada 1.decembrī stājās spēkā noteikumi „Par vietējo kriminālprocesa likuma priekšrakstu saskaņojumu ar vācu kriminālprocesa likumu Latvijas ģenerālapgabālā”. Faktiski Latvijas kriminālprocesa likums piedzīvoja tikai nelielus papildinājumus saistībā ar tiesu atslogošanas darbu. Prokurors varēja atcelt privātopsūdzības kārtībā ierosinātu kriminālvajāšanu, bet tiesa izbeigt nenozīmīgu krimināllietu vai arī to atlikt, ja tas neizsauca publisku interesi. Nozīmīgi grozījumi bija arī krimināllietas atjaunošanai saistībā ar lietas apstākļu maiņu.¹⁴

Attiecībā uz materiālo tiesību avotiem Latvijas brīvvalsts Soda likumā tika izdarīta nozīmīga interence. Proti, krimināltiesībās vienā teritorijā dzīvojoši cilvēki tika pakļauti dažādiem Soda likumiem, dalot tos pēc vienas pazīmes – nacionālās. Tas nozīmē, ka Latvijas pilsoņiem saistošs bija 1933.gada Soda likums savukārt vāciešiem Vācijas Soda likums. Otrkārt, krimināltiesību ziņā vācu Soda likuma normas vai to saturu piemēroja vietējiem iedzīvotājiem papildinājumu formā pie jau spēkā esošā normatīvā regulējuma. Būtiskas izmaiņas tika saistītas ar kriminālatbildības iestāšanās vecumu, kā arī tika novienādoti priekšraksti par sodiem.¹⁵

Autoresprāt, šajā laikā svarīgāk bija noregulēt tādus jautājumus, kas saistīti ar noziegumiem pret Lielvācijas valsti, tās varu, nepaklausību šai varai.¹⁶ Jāņem vērā arī tas, ka Vācu okupācijas laika posms Latvijā bija neilgs, tādēļ, pēc autores domām, daudzu kriminālprocesa jautājumu piemērošanas prakse nenostiprinājās.

Spēkā esošie galvenie normatīvie akti attiecībā uz mantisko jautājumu reglamentāciju kriminālprocesā no 1990.gada 4.maija līdz mūsdienām

1991.gada 29.augustā Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma lēmumu par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikā. Šajā lēmumā tika noteikts, ka līdz attiecīgo Latvijas Republikas kodeksu vai citu likumdošanas aktu pieņemšanai

¹³ Balodis A. Latvijas un latviešu tautas vēsture. Rīga: Neatkarīgā teātra „Kabata” grāmatu apgāds. 1991, 409.lpp.

¹⁴ Lazdiņš J. Nacistiskās Vācijas okupācijas periods Latvijas tiesībās. Tiesību spogulis. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 1999, 32.lpp.

¹⁵ Turpat. 33.lpp.

¹⁶ Turpat. 35.lpp.

Latvijas Republikas teritorijā tiks piemēroti vairāki Latvijas PSR kodeksi, tai skaitā Latvijas PSR (Latvijas) kriminālprocesa kodeksu. Līdz pat 2005.gada 21.oktobrim, kad stājās spēkā KPL, tika piemērots LPSR KK, taču tas pielāgots Latvijas valsts demokrātiskai iekārtai. Pēc Kriminālprocesa kodeksa pastāvēšanas laikā, kopš tā spēkā stāšanās, attiecībā uz aresta uzlikšanu mantai tika veikti četri grozījumi, turklāt grozīts tika arī Kriminālprocesa kodeksa 1.pielikums jeb mantas saraksts, kurai nav uzliekams arests.

KPL projekta ietvaros bija nepieciešams ne tikai izstrādāt regulējumu attiecībā uz mantisko jautājumu atrisināšanu kriminālprocesā, bet arī paredzēt vairāku procedūru vienkāršošanu un paātrināšanu. Kriminālprocesa likumā sīki un detalizēti tika reglamentētas mantiskās problēmas, kas ietver noziedzīgu nodarījumu un radītā kaitējuma atlīdzināšanu, mantisko nodrošināšanu, procesuālos izdevumus, to atlīdzības kārtību, kā arī procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.¹⁷ Tādējādi KPL tika ietverts pilnīgi jauns kriminālprocesuālo tiesību institūts – process par noziedzīgi iegūtu mantu, kuru nereti tiesību zinātnieki un praktiķi pieskaita pie sevišķajiem procesiem.¹⁸ Jo process par noziedzīgi iegūtu mantu notiek paralēli t.s. pamatprocesam, kā arī process nenotiek par konkrētu personu, bet gan par konkrētu mantu.¹⁹ Likumprojekta ietvaros tika izstrādāta atsevišķa sadaļa, proti, sestā sadaļa „Mantiskie jautājumi kriminālprocesā”. Šobrīd KPL mantiskos jautājumus reglamentē 26.nodaļa ar noziedzīgo nodarījumu nodarītā kaitējuma atlīdzināšana, 27.nodaļa rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu un 29.nodaļa procesuālie izdevumi un to atlīdzināšana.

Tomēr vēl joprojām mūsdienu kriminālprocesa tiesībās pastāv kratīšanas un izņemšanas, lietisko pierādījumu un mantas aresta institūti, kuri pastāvējuši padomju tiesībās un Latvijas brīvvalsts laikā. Jāpiebilst, ka šo institūtu regulējums lielā mērā pārņemts KPL, lai gan tas pārveidots un piemērots atbilstoši šā brīža tiesiskai un demokrātiskai valsts iekārtai.

1.2. Mantas jēdziens un izpratne

Kā jau autore konstatēja, noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens un institūts tika formulēts un nostiprināts pēc KPL spēkā stāšanās. KPL 355.pants reglamentē, ar ko tiek saprasts jēdziens „noziedzīgi iegūta manta”.

¹⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 18.lpp.

¹⁸ Gaidukēvičs V. Problēmas procesos par noziedzīgi iegūtu mantu. Zinātniski praktiskā konference. Latvijas Kriminālprocesa likuma piemērošanas pirmā gada problēmas. Rīga: Latvijas Policijas akadēmijas izdevums, 2006, 39.lpp.

¹⁹ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 22.lpp.

Manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, ja personas īpašumā vai valdījumā tā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Autoresprāt, kā arī pēc KPL ietvertajiem vārdiem „īpašums” un „valdījums”, jēdzienam „manta” ir visnotaļ cieša saistība ar tiesību zinātnē pastāvošo institūtu „īpašums”. Tātad ir svarīga mantas piederība kādai personai, jo tā ir absolūta vara pār kādu lietu, tādējādi nonākot pie Civillikuma 927.pantā reglamentētā īpašuma institūta. Īpašums uzskatāms par pilnīgas varas tiesību pār lietu, t.i., tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Jāpiekrīt arī tiesību zinātnieku Andra Grūtupa un Erlena Kalniņa viedoklim, ka īpašums ir absolūta tiesība un ir spēkā attiecībā pret visām trešajām personām, kurām ir pienākums atturēties no īpašuma aizskaršanas. Pēc vispārīgā principa īpašniekam ir tiesība aizliegt citai personai ietekmēt viņa lietu (attiecīgi Civillikuma 1039., 1040.pants). Lai gan īpašums ir vispilnīgākā un visaptverošākā lietu tiesība, kādu pazīst mūsu tiesiskā iekārta un īpašniekam ar to tiek piešķirtas visplašākās lietošanas un rīcības iespējas ar konkrēto lietu, jāteic, ka satura ziņā īpašums ir aprobežota tiesība, kur tās saturs un robežas ir noteiktas likumā,²⁰ kā, piemēram, KPL normās, kas saistītas ar mantisko jautājumu risināšanu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – ECT) praksē un tiesību doktrīnā ir nostiprinājies tas, ka īpašuma tiesība ir ierobežojama, turklāt, tās ir vienas no visvieglāk ierobežojamām cilvēktiesībām. Turklāt valstīm Eiropā ir dota plaša rīcības brīvība, lai īpašuma tiesības ierobežotu.²¹ Rīcības brīvības pakāpe vērtēta un tās jēdziens skaidrots 1976.gada ECT spriedumā *Handyside v. United Kingdom*²².

Krimināltiesību ieskatā ar „mantu” saprotamas „lietas” Civillikuma izpratnē, tām nav obligāti jābūt atļautām civiltiesiskajā apgrozībā, jo tiesu praksē konfiscētas tiek arī tādas lietas, kuru civiltiesiskā aprīte ir aizliegta ar likumu.

Mantas konfiskācijas brīdī lietas var piederēt kādai privātpersonai, proti, noziedzīgā nodarījumā iesaistītajai personai vai trešajai personai. Jāuzsver, ka konfiskācijas priekšnoteikums vienmēr ir īpašuma tiesību esamība,²³ bet rezultāts – īpašuma tiesību (atsevišķos gadījumos arī cita veida mantisku tiesību) izbeigšana bez atlīdzības un piespiedu

²⁰ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 17-18.lpp.

²¹ Doebller, Curtis. Introduction to International Human Rights Law. CD Publishing, b.v: 2006. P.141-142

²² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: *Handyside v. United Kingdom*, application No.5493/72, 7 December 1976, pieejams: <http://www.echr.coe.int/echr/> [aplūkots 2015.gada 11.maijā]

²³ Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. 1.Band. Allgemeiner Teil. Familienrecht. Rīga: N.Kymmell, 1889, S.168 [autores redakcijā: Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014.23.aprīlis], pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 15.aprīlī]

kārtā valstij par labu.²⁴ Saskaņā ar KPL 27.nodaļu un 59.nodaļā minēto jēdzienu „manta” saprot ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas, atbilstoši Civillikuma 841.pantam, taču KPL ietvertais „mantas” jēdziens ir plašāks.²⁵

Raugoties no cita aspekta, piemēram, Vācijas krimināltiesību teorētiski terminam „manta” piešķir ekonomiski-saimniecisku nozīmi, proti, ar „mantu” saprot personas mantisko tiesību kopumu, kas novērtējams naudā neatkarīgi no tā, vai attiecīgā mantas sastāvdaļa iegūta tiesiskiem vai prettiesiskiem līdzekļiem. Šīs teorijas izpratnē ir svarīgi, kādas ir rīcības iespējas ar lietu, tādā veidā Vācijas kriminālprocesā tika novērsts robs, proti, persona, kura izkrāpj, nolaupa vai nozog lietu tam, kurš to ieguvis noziedzīgā ceļā izdara noziedzīgu nodarījumu²⁶ un šāda manta konfiscējama.

Augstākā tiesa 2002.gadā veikusi nelielu tiesu prakses pētījumu²⁷ par likuma piemērošanu krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Augstākā tiesa skaidrojusi, ka sveša kustama manta, ir lieta, kuru iespējams pārvietot, lai varētu rīkoties ar to pēc sava ieskata un tikai šāda manta ir attiecināma uz laupīšanas un zādzības priekšmetu. Autoresprāt, krimināltiesībās „mantas” jēdziens ir šaurāks nekā kriminālprocesa tiesībās, jo kriminālprocesa tiesībās „mantas” jēdziens aptver ne tikai kustamas mantas, bet arī nekustamas. Mantisko jautājumu regulējums KPL paredz arī kriminālprocesa normu piemērošanu attiecībā uz nekustamo īpašumu, piemēram, mantas arests vai mantas konfiskācija (lai gan ar mantas konfiskāciju būtu saprotams soda institūts, kas ietverts KL). KPL nav atrodamas normas, kas tieši norādītu uz kriminālprocesa piemērošanu nekustamai mantai, taču no tiesu prakses secināms, ka KPL normas piemērojamas arī attiecībā uz nekustamo īpašumu. Piemēram, ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedumu²⁸ tika saglabāts arests nekustamajam īpašumam – zemes gabalam Jūrmalā. Citā lietā, piemēram, Limbažu rajona tiesa nosprieda nekustamo īpašumu, kuram sākumā ticis uzlikts arests, konfiscēt, nosakot mantas konfiskāciju kā papildsodu.²⁹

Autore piedāvā KPL ietvert normu, kas paredz izskaidrot un noteikt saturu mantas jēdzienam. Manta ir ietilpīgāks jēdziens nekā jēdziens „noziedzīgi iegūta manta”, jo

²⁴ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 23.aprīlis 2014, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 14.martā]

²⁵ Kolomijceva J. Īpašuma tiesību jautājumu taisnīgs neregulējums kriminālprocesā: Mīts vai realitāte. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade. LU 71.konferences rakstu krājums, 2012, 95.lpp.

²⁶ Leja M. Krāpšanas aktuālie jautājumi Latvijas un ārvalstu tiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 305.lpp.

²⁷ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Jurista vārds, Nr. 1. 2002. 18.janvāris, <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 26.aprīlī]

²⁸ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014.gada 18.februāra spriedums lietā Nr.1141003709, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 12.februārī]

²⁹ Limbažu rajona tiesas 2014.gada 21.janvāra spriedums lietā Nr.11904010913, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 27.februārī]

noziedzīgi iegūta manta ir ļoti konkrēts institūts kriminālprocesa tiesību izpratnē. Mantas jēdziens, iespējams, ieviestu jaunu kriminālprocesa institūtu un tas papildinātu citu KPL ietvertu tiesību institūtu skaidrojumu un piemērošanu.

Salīdzinot „mantas” jēdzienu ar citām tiesību nozarēm, tad jāteic, ka Civillikumā nav skaidrots ar ko saprot mantu, lietu tiesību daļā atrodams tikai jēdziens lieta un lietu civiltiesiskais regulējums. Pēc Civillikuma 841.panta lietas var būt ķermeniskas vai bezķermeniskas. Taču abas termina „lieta” nozīmes vieno tas, ka jebkurā gadījumā tā ir manta.³⁰ Profesors Jānis Rozenfelds piedāvā „mantas” jēdziena divējādu izpratni, vai nu kā tiesības vai arī par mantu uzskatāmas atsevišķas ķermeniskas lietas. Jēdziens „manta” Civillikumā nav bieži sastopams, tas skaidrojams ar Latvijas tiesību divdabīgo raksturu. Kā viens no iemesliem minams, ka šis jēdziens radies no romiešu tiesību ietekmes, uzsverot Civillikumā mantiskās tiesības, piemēram, parādu prasījumu atšķirību no liettiesiskām tiesībām.³¹

Kā otrs iemesls, kāpēc jēdziens „manta” ir sastopams Civillikumā, ir tāpēc, ka, Latvija pieder ģermāņu tiesību saimei, daudzas tiesību normas vēsturiski esam pārņēmuši arī savos normatīvajos aktos un tiesībās. Vācu tiesībām raksturīgie nekustamu lietu pretstatījumi kustamām lietām, kas nav reģistrējamas zemesgrāmatā, tādēļ šis kustamo un nekustamo lietu pretstatījums attiecināms arī uz mantu. „Mantas” jēdziena juridiskais aspekts mūsdienās rosina idejas, ka daudzas „lietas”, kuras ir netveramas, ir iespējams pārdot un ieķīlāt tāpat kā ķermeniskas lietas.³²

Autore uzskata, ka mantas institūts krimināltiesību un civiltiesību nozarēs būtu jāpielīdzina, kā arī precīzāk jānostiprina normatīvajos aktos. Tas neradītu problēmas saistībā ar civiltiesībās sastopamo īpašuma institūtu un absolūto varu pār to un kriminālprocesa tiesībās pastāvošo īpašuma ierobežošanas institūtu kā mantas aresta vai konfiskācijas, sadursmi.

Lai izprastu jēdziena „manta” saturu, var salīdzināt arī akadēmiskajā vārdnīcā doto skaidrojumu, proti, akadēmiskajā terminu datubāzē ar jēdzienu „mantu” saprot lietas, uz kurām fiziskai, juridiskai personai vai valstij ir valdījums, lietojuma un rīcības tiesības.³³

No vārdnīcā dotā skaidrojuma secināms, ka „mantas” skaidrojums ir tuvs gan civiltiesībās, gan krimināltiesībās pastāvošajam „mantas” institūtam.

³⁰ Višņakova G. Civillikuma komentāri. Lietas, Valdījums, Tiesības uz svešu lietu, Rīga: Mans īpašums, 1998, 9.lpp.

³¹ Rozenfelds J., Lietu tiesības. 4.labotais, papildinātais izdevums, Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 12.lpp.

³² Turpat.

³³ Akadēmiskā terminu datubāze. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=manta&list=&lang=LV&h=yes>, [aplūkots 2015.gada 8.martā]

1.3. Noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens

KPL noziedzīgi iegūtas mantas institūts pastāv aptuveni desmit gadus, kas rada jautājumu, vai šī institūta piemērošanai praksē nevajadzētu būt precīzai un nostiprinātai. Autoresprāt, lai izveidotos laba un kvalitatīva tiesību normu piemērošanas prakse, šai praksei un tiesību normu piemērošanai būtu jābūt ilglaicīgai, pareizai un taisnīgai no tiesu varas puses.

Jāatzīst, ka KPL netiek skaidrots, vai ar „mantu” saprot nekustamu vai kustamu mantu, varbūt pat tiesības, tikai to, ka šai „mantai” ir jābūt iegūtai noziedzīga nodarījuma rezultātā, lai tā tiktu atzīta par noziedzīgi iegūtu.

Skaidrāku izpratni par noziedzīgi iegūtas mantas jēdziena izpratni varētu radīt lietisko pierādījumu, kratīšanas un izņemšanas kā kriminālprocesuālo darbību institūti, jo tie veicinājuši noziedzīgi iegūtas mantas vēsturisko attīstību. Piemērojot, noziedzīgi iegūtas mantas regulējumu praksē, būtu jāņem vērā šie institūti, jo tie rada skaidrāku izpratni par noziedzīgi iegūtas mantas piemērošanu. Tas nozīmē, ka interpretējot vai tulkojot tiesību normas, var piemērot arī vēsturisko iztulkošanas metodi.

KPL 240.pantā noteikta, kāda galīgā rīcība iespējama ar lietiskajiem pierādījumiem, proti, spriedumā vai lēmumā par procesa izbeigšanu jānorāda, kas darāms ar lietiskajiem pierādījumiem respektīvi noziedzīgi iegūtā manta var tikt konfiscēta (tomēr šeit jāpiebilst, ka notiek dublēšanās ar noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju³⁴), vai arī manta kā lietiskais pierādījums jāatdod likumīgajam īpašniekam vai valdītājam. Tāpēc arī līdzīgs regulējums atrodams KPL 357.un 358.pantā, kas paredz konkrētu rīcību ar noziedzīgi iegūto mantu, proti, atdošanu vai konfiskāciju.

Pēc KPL 355.panta pirmās daļas *„manta ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu, ja personas valdījumā tā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā”*. Tātad var atzīt, ka tā ir manta, kuras noziedzīgā izcelsme ir pierādīta.³⁵ Tas nozīmē, ja uzsāktā kriminālprocesā pastāv kāda manta, kas bijusi saistīta ar noziedzīgo nodarījumu un personu, kas ir saistīta ar noziedzīgo nodarījumu, precīzāk, tā būtu persona, kurai tiesības uz aizstāvību, tad būtu rūpīgi jāizvērtē un jāsavāc pierādījumi, lai šādu mantu varētu atzīt par noziedzīgi iegūtu.

Kriminālprocesa 355.panta otrajā daļā ir noteikts, ka mantu uzskata par noziedzīgi iegūtu, ja tie ir finanšu līdzekļi, ja netiek pierādīts pretējais (prezumētā noziedzīgi iegūtā manta), kas pieder personai, kura:

³⁴ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 34.lpp.

³⁵ Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr.3/2011, 29.lpp.

- 1) Ir organizētas noziedzīgas grupas dalībnieks vai atbalsta to;
- 2) Pati iesaistījusies vai uztur pastāvīgas attiecības ar personu (persona dzīvo kopā ar otru personu vai arī kontrolē, nosaka vai ietekmē tās uzvedību), kas iesaistīta:
 - teroristiskās darbībās;
 - cilvēku tirdzniecībā;
 - noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vai psihotropām vielām;
 - noziedzīgās darbībās ar viltotu naudu, valsts finanšu instrumentiem;
 - noziedzīgās darbībās lai šķērsotu valsts robežu vai sekmētu citas personas pārvietošanu pāri valsts robežai, vai nodrošinātu citām personām iespēju nelikumīgi uzturēties Latvijas Republikā;
 - noziedzīgās darbībās saistībā ar bērnu pornogrāfiju vai bērnu seksuālo izmantošanu.

Nenoliedzami, noziedzīgi iegūtas mantas institūts ir cieši saistīts ar civiltiesiskiem jautājumiem. Daži mantiskie jautājumi, kas ietverti KPL, pēc būtības ir civiltiesiski, taču tiek risināti kriminālprocesā. Attiecībā uz rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, KPL paredzēts speciāls materiāltiesiskais regulējums, līdz ar to civiltiesības pilnībā tiek aizstātas kā materiālās tiesību normas.³⁶

Secināms, ka noziedzīgi iegūta manta aptver ne tikai dažādas noziedzīgā kārtā iegūtas lietas. Noziedzīgi iegūta manta var būt valsts prasījums par noteiktas naudas summas samaksu noziedzīgi iegūtas mantas apmērā. Noziedzīgi iegūtas mantas iegūšana veido noziedzīgu nodarījumu, tāpēc izņemot no personas valdījuma šo lietu, tā tiek atdota valsts institūcijai vai juridiskai personai, kas tiesīga to iegūt un lietot.³⁷

Civillikuma 866.p., 1003.p., 1545.p. u.c. lietots jēdziens „noziedzīgā ceļā dabūta lieta”, tādējādi šis jēdziens būtu papildāms ar saturu, vadoties no KPL 355.panta pirmās daļas. Lai gan tiesību zinātnieku vidū viedoklis par KPL speciālo materiālo tiesību regulējumu noziedzīgi iegūtas mantas gadījumā ir daļēji pamatots³⁸, autore piekrīt, ka noziedzīgi iegūtas mantas regulējums būtu atzīstams par speciālu tiesību normu, jo tiesu praksē kriminālprocesuālajam risinājumam attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu bieži vien būs prioritāte.³⁹

Autore nevēlētos piekrist Ārijas Meikališas un Kristīnes Stradas-Rozenbergas viedoklim, ka Kriminālprocesa likuma 27.nodaļā ietverto normu vieta būtu materiālo tiesību

³⁶ Kolomijceva J. Īpašuma tiesību jautājumu taisnīgs noregulējums kriminālprocesā: mīts vai realitāte. LU 71.konferences rakstu krājums, 99.lpp.

³⁷ Turpat. 95.lpp.

³⁸ Turpat.

³⁹ Turpat. 105.lpp.

normu avotā.⁴⁰ Lai gan KPL 355.panta pirmās daļas noziedzīgi iegūtas mantas regulējums būtu atzīstams par materiāltiesisku normu, autorei ir vairāki argumenti, kāpēc tomēr noziedzīgi iegūtas mantas regulējumam būtu jāpaliek procesuālā likumā.

1) Kad spēkā stājās 2005.gada 21.oktobra KPL, noziedzīgi iegūtas mantas tiesību institūts tika ietverts atsevišķā nodaļā „Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu”. KPL mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu KL normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Lai taisnīgi regulētu krimināltiesiskās attiecības, likumdevēja mērķis bija noregulēt mantiskos jautājumus kriminālprocesā, tāpēc tika izveidotas speciālas nodaļas attiecībā uz mantiskajiem jautājumiem. Ietverot arī speciālu regulējumu attiecībā uz lietu, kas būtu iegūta noziedzīgā ceļā un rīcību ar to procesa gaitā un pēc procesa.

2) Kriminālprocess pats par sevi ir tiesiska norise, kuras mērķis ir taisnīgs krimināltiesisko attiecību risinājums, ievērojot gan cietušā, gan noziedzīgā nodarītāja, gan sabiedrības intereses un vajadzības.⁴¹ No cita aspekta ar kriminālprocesu saprot arī amatpersonas darbību, kuru veic Kriminālprocesa un citu ar KPL saistīto normatīvo aktu ietvaros. Tādējādi mantisko jautājumu tiesību normās ir ietverts regulējums attiecībā uz procesa virzītāja rīcību un darbību noteiktās situācijās, kā arī, kādas darbības ir īstenojamas attiecībā uz, piemēram, noziedzīgi iegūtu mantu.

Autores ieskatā noziedzīgi iegūtas mantas definīcija KPL ir ne visai veiksmīga attiecībā uz šī institūta skaidrošanu, taču ietvert to citā likumā, piemēram, KL, būtu lieki, jo KPL 27.nodaļā pārsvarā reglamentētas tīri procesuālas darbības.

Vairumā ārvalstu tiesību aktos noziedzīgi iegūtas mantas institūts ir ietverts materiālo tiesību aktos. Ir saskatāmas vairākas līdzīgas iezīmes ar Latvijas KPL, taču ir saskatāmas arī nelielas atšķirības starp noziedzīgi iegūtas mantas institūta regulējumu.

Piemēram, Norvēģijas Kriminālkodeksa (The General Civil Penal Code) 34.pantā noteikts, ka iespējams konfiscēt personas mantu, kura ieguvusi to noziedzīgas darbības rezultātā, bet 35.pantā noteikts, ka noziedzīga nodarījuma rezultātā paredzēta noziedzīga nodarījuma priekšmeta, rīka konfiskācija. Turpmākajos kodeksa pantos noteikts tas, ka šādas

⁴⁰ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 176.lpp.

⁴¹ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Taisnīgums kriminālprocesā. Jurista vārds. 2011.gada 11.novembris Nr.38 (695), pieejams:<http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 21.aprīlī]

mantas konfiskāciju iespējams attiecināt uz personu, kas bijusi saistīta ar nozieguma izdarītāju pirms vai pēc laulībām.⁴²

Piemēram, kaimiņvalstī Igaunijā⁴³ Igaunijas Kriminālkodeksā mantas konfiskāciju regulē 7.nodaļa, kas saucas „Citi soda veidi”. 83.pantā ir noteikts, ka tiesa var piemērot konfiskāciju objektam, kas bijis paredzēts noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, ja tas pieder likumpārkāpējam lēmuma pieņemšanas brīdī. Panta otrajā daļā noteikts, ka tiesa var konfiscēt vielu vai priekšmetu, kas bijis tieši tas priekšmets, lai izdarītu tīšu noziedzīgu nodarījumu, vai sagatavots nodarījuma izdarīšanai, ja tas pieder likumpārkāpējam lēmuma pieņemšanas brīdī. Piemēram, Igaunijas Kriminālkodeksa 83.panta trešajā daļā 3.punktā noteikts, ka iespējams konfiscēt trešās personas mantu, tad, ja persona zināja, ka priekšmeti vai vielas tiks nodotas citai personai, lai izvairītos no mantas konfiskācijas.

Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa normās paredzēta tieši noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija.⁴⁴ Krievijas Kriminālkodeksa⁴⁵ 104.2.pantā noteikts konkrēts regulējums attiecībā uz noteiktu naudas daudzuma konfiscēšanu personai piederošas mantas vietā. Piemēram, ja personai nav mantas, kura būtu atdodama cietušajam vai likumīgajam īpašniekam, tad saskaņā ar Krievijas Kriminālkodeksa 104.3 panta otro daļu, apsūdzētajam jākompensē nodarītais kaitējums un mantas vērtība, bet atlikusī daļa jāieskaita valsts budžetā.

Atgriežoties pie Latvijas KPL 355.panta pirmās daļas teikuma sākumā ietverts vārdu savienojums „manta atzīstama par noziedzīgi iegūtu”, kas norāda, ka nepieciešams izanalizēt, ar ko likumdevējs domājis formulējumu „noziedzīgi iegūtu”. Vairākos tiesību aktu regulējumos atrodams jēdziens – noziedzīgi iegūti līdzekļi, nevis noziedzīgi iegūta manta, tādējādi jāveic analīze attiecībā uz to, vai tiesību aktos ietvertais jēdziens būtu attiecināms arī uz KPL 355.pantā ietvertā noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanās likuma 4.panta pirmajā daļā noteikts, ka par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem atzīstami līdzekļi, ja tie personas īpašumā vai valdījumā tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā, secīgi 4.panta otrajā daļā paskaidrots, ka ar terminu noziedzīgi iegūti līdzekļi saprot KPL lietoto terminu “noziedzīgi iegūta manta”.

⁴² The Criminal Code of the Kingdom of Norway (1902, amended 2005), pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. [aplūkots 2015.gada 21.aprīlī]

⁴³ The Criminal Code of Estonia (2001, amended 2013) pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. [aplūkots 2015.gada 16.aprīlī]

⁴⁴ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 68.lpp.

⁴⁵ The Criminal Code of the Russian Federation (1996, amended 2012) pieejams: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. [aplūkots 2015.gada 16.aprīlī]

Starptautiskajos tiesību aktos, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk tekstā – ANO) Pretkorupcijas konvencijas (turpmāk – Konvencija) 2.panta (e) punktā noziedzīgi iegūtu līdzekļi nozīmē jebkuru īpašumu, kas tieši vai netieši iegūts izdarot kādu noziedzīgu nodarījumu.

Noziedzīgi iegūtas mantas veidi

Pēc autores domām, jāpiekrīt Kristīnes Stradas-Rozenbergas piedāvātajam noziedzīgas mantas iedalījumam trijos veidos atkarībā no nepieciešamo pierādījumu apjoma un procesa dalībniekiem uzliktā pierādīšanas pienākuma.⁴⁶

1) pierādītā noziedzīgi iegūtā manta (KPL 355.panta pirmā daļa)

Par šo mantu procesa gaitā ir iegūti pierādījumi par tās noziedzīgo izcelsmi. Mantas noziedzīgo izcelsmi jāpierāda atbilstoši KPL nostiprinātajiem nosacījumiem attiecībā uz pierādīšanas pienākumu. Līdz ar to pierādīšanas pienākums attiecīgi pirmstiesas procesā gulstas uz procesa virzītāju savukārt iztiesāšanā uz apsūdzības uzturētāju.

2) prezumētā noziedzīgā manta (KPL 355.panta otrā daļa)

Par šo mantu nav nepieciešami pierādījumi par tās noziedzīgo izcelsmi, bet tā tiek prezumēta par tādu, ja vien netiek pierādīts pretējais. Šajā gadījumā pierādīšanas pienākums pāriet uz personu, kura nepiekrīt prezumpcijai par mantas noziedzīgo izcelsmi.

Attiecībā uz prezumēto noziedzīgo mantu KPL paredzēts tas, ka pierādīšanas nasta gulstas uz apsūdzēto, nevis apsūdzības uzturētāju, tādā veidā pieļaujot atkāpi no nevainīguma prezumpcijas, kas reglamentēta KPL 19.pantā. 355.panta otrā daļa norādīts, ka uzskatāms par pierādītu fakts, ka mantai ir noziedzīga izcelsme kādā no 355.panta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, bet tikai tad, ja aizstāvības puse nevar pierādīt, ka manta vai finanšu līdzekļi nav noziedzīgi iegūti.⁴⁷ Pēc iepriekš minētā secināms, ka aizstāvības pusei manta, kas lietā būtu atzīstama par noziedzīgi iegūtu, saskaņā ar fakta legālo prezumpciju, būtu jāpierāda, ka tā viņa īpašumā vai valdījumā patiesībā atrodas tiesiskā veidā. Katrā ziņā jautājums ir diskutabls, jo pēc likuma saprotams, ja apsūdzētais vai, piemēram, aizskartās mantas īpašnieks kriminālprocesā vēlas vai ir ieinteresēts mantu atzīt kā savu, tad ir tiesīgs pierādīt, ka mantai nav noziedzīga izcelsme, ka manta ir viņam piederoša, protams, tas būtu izdarāms vienīgi ar attiecīgiem dokumentiem. Tas nozīmē, ja persona neizmanto savas tiesības un nepierādīs, ka mantai nav noziedzīga izcelsme, tad šādu mantu uz 355.panta otrās daļas

⁴⁶ Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr.3/2011, 29.lpp.

⁴⁷ Radzeviča D. Nevainīguma prezumpcijas un fakta legālās prezumpcijas saturs un nozīme kriminālprocesā. LU 70.konferences rakstu krājums, 175.lpp.

pamata atzīst par noziedzīgi iegūtu mantu un attiecīgi tālākā rīcība pēc KPL ir vai nu mantas konfiscēšana vai atdošana.

3) manta, par kuru tās īpašnieks vai likumiskais valdītājs iepriekš bija pieteicis mantas zudumu pēc tās atrašanas pierādījis uz to savas tiesības (KPL 355.panta otrās daļas 2.pk.).

Šeit svarīgākais ir tas, ka mantas īpašniekam vai likumiskajam valdītājam ir jāpārliedzina procesa virzītājs par to, ka tieši viņam ir tiesības uz šo mantu, līdz ar to pierādīšanas standarts šajā gadījumā ir sapratīgu šaubu izslēgšana.

Jāteic, ka kriminālprocesa tiesībās pastāv arī citi kritēriji attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas veidu iedalījumu, proti, zvērināta advokāte J.Kolomijceva piedāvā kritēriju – mantu iedalīt pēc iespējamās rīcības ar to:⁴⁸

1) manta, kas kriminālprocesā atdodama privātpersonai

Šī manta civiltiesiskā apgrozībā noteikti būs atļauta un uzskatāma par civiltiesiskā īpašuma objektu. Šajā gadījumā mantas atdošana tās likumīgajam īpašniekam ir svarīgāka, nekā noziedzīgu nodarījumu prevencija, proti, sabiedrības interešu aizsardzība.⁴⁹

J.Kolomijcevas viedoklis attiecībā uz to, ka vienas privātpersonas interešu aizsargāšana var būt svarīgāka nekā sabiedrības interešu aizsardzība, kas būtu uzskatāma par sekundāro mērķi, rosina jautājumu, vai šeit nesaskaras tiesības uz īpašumu kā personas absolūtas tiesībās pār kādu lietu un tiesības uz taisnīgu tiesu plašākā izpratnē, proti, taisnīgums. Tas būtu saprotams tā, ka manta pēc kriminālprocesa pabeigšanas piekritīs valstij, piemēram, ja tiek piemērota lietisko pierādījumu konfiskācija (konfiscē naudu). Tiesu praksē nauda kriminālprocesa gaitā tiek pierādīta, kā noziedzīgi iegūta manta, jo persona ir iesaistījies darbībās, kas saistītas ar narkotiskajām un psihotropajām vielām, tādā veidā atsaucoties uz tiesību doktrīnā pastāvošo prezumēto noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu. Secināms, ka privātpersonai šo naudu visticamāk vairs atdot nevarētu, jo tā būtu iesaistījies noziedzīgās darbībās, kas ar likumu ir aizliegtas. Turklāt, rūpīgi būtu jāapsver jautājums par to, ja manta nonākusi trešās personas valdījumā kā pie labticīga ieguvēja, vai tiešām tieši mantas īpašnieka tiesības būtu svarīgākas arī šādā gadījumā.

2) manta, kas atdodama valsts institūcijai

Ja manta atdodama valsts institūcijai, tad šāda manta civiltiesiskajā apgrozībā pilnīgi vai daļēji ir aizliegta.⁵⁰ Tas nozīmē, ka šāda manta salīdzinot ar mantu, kura būtu atdodama

⁴⁸ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 28.februārī]

⁴⁹ Turpat.

⁵⁰ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 28.februārī]

privātpersonai noteikti privātpersonai nebūtu atdodama vai arī šādas mantas atdošana būtu rūpīgi jāapsver. Mantas atdošana valsts institūcijai neaizskar, neierobežo vai neizbeidz nevienas privātpersonas tiesības uz īpašumu. Rīcības ar šādu mantu primārais mērķis ir sabiedrības interešu aizsardzība, pirmkārt, jau sabiedrības drošība, otrkārt, tikumība un visbeidzot noziedzīgu nodarījumu prevencija.⁵¹

3) manta, kas konfiscējama

Jau iepriekš tika apskatīts, ka ar konfiscējamo mantu saprot ne tikai ar Civillikuma 841.pantā ietvertās lietas, bet arī citus mantiskus labumus, kas nav lietas, lai tādā veidā sasniegtu speciālās konfiskācijas mērķus. Autore pārliecību piekrīt J. Kolomijcevas viedoklim, ka lielākā problemātika ir tas, ka atbilstoši KPL 358.panta otrās, trešās un ceturtās daļas 5.punktam, ka konfiscēt vai vērst piedziņu var arī uz citu tiesiski iegūtu mantu konfiscējamās mantas vērtībā, bet neparedz kā nosakāma šī vērtība. Tādēļ parasti personai konfiscē lietas un pārsvarā naudu, konfiscējamās mantas vērtībā.

Jāpiemin arī tas, ja konfiskācijas brīdī manta, kura pieder trešajai personai vai noziedzīgā nodarījumā iesaistītai personai, tad konfiskācijas priekšnoteikums ir īpašuma tiesību esamība, bet rezultāts īpašuma tiesību izbeigšana bez atlīdzības un piespiedu kārtā valsts labā. Tomēr jāteic, ka mantu nevar vienkārši izņemt no personas valdījuma un atdot valsts institūcijai, jo arī konfiskācijas mērķis ir cietušā iepriekšēja stāvokļa atjaunošana, tādēļ konfiscētos līdzekļus novirza cietušā kompensācijai.⁵²

Noziedzīgi iegūtu mantu varētu iedalīt arī pēc procesā iesaistītās personas kritērijam⁵³, proti:

- 1) personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību piederoša manta;
- 2) citām personām piederoša manta.

Autore uzskata, ka pateicoties dažādiem kritērijiem tiesību doktrīnā, pēc kuriem noziedzīgi iegūtu mantu iedalīt, ir vieglāk izprast noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu un to, kādas darbības kriminālprocesā attiecībā uz mantu iespējamas, tāpat arī kuras personas būtu tiesīgas prasīt mantu, kā arī kādā veidā pierādīt, ka mantai ir noziedzīga izcelsme un kuras personas var pieņemt lēmumus attiecībā uz mantu, un kāda veida manta var tikt atzīta par noziedzīgi iegūtu.

1.4. Mantas atzišana par noziedzīgi iegūtu

⁵¹ Turpat.

⁵² Turpat.

⁵³ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 17.lpp.

Saskaņā ar KPL 355.panta trešo daļu, lai piemērotu noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, nepieciešami:

- 1) Pietiekami pierādījumi, kas nerada šaubas par mantas noziedzīgo izcelsmi vai mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu;
- 2) Konstatēta manta, kas pieder apsūdzētai (notiesātai) personai vai personai, kura uztur pastāvīgas attiecības ar apsūdzēto (notiesāto), respektīvi, apsūdzēto (notiesāto) personu kontrolē, nosaka tās uzvedību vai dzīvo ar to kopā, kā arī pati iesaistījies noteiktās noziedzīgās darbībās.

KPL 356.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka mantu, lai to atzītu par noziedzīgi iegūtu, tai šādu statusu var piešķirt tikai ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu. Savukārt 356.panta otrajā daļā noteikts, ka pirmstiesas procesa laikā mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt rajona pilsētas tiesa Kriminālprocesa 59.nodaļas noteiktajā kārtībā vai arī ar procesa virzītāja lēmumu.

1.4.1. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu ar gala nolēmumu

Runājot par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu ar gala nolēmumu (ar spēkā stājušos tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu), jāsecina, ka KPL nav īpaši plašs un skaidrojošs regulējums.

- 1) Viens no gala nolēmuma veidiem ir iespējams notiesājošs spriedums. Saskaņā ar 528.panta pirmās daļas 11.punktu tiesas spriedumu rezolutīvajā daļā tiesai jānorāda noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija vai piedziņa;
- 2) Kā gala nolēmuma veids, atsevišķos gadījumos var būt arī tiesas lēmums par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu. Attiecībā uz šo sevišķo procesa veidu, KPL 605.pantā nav noteikts kā izlemjami mantiskie jautājumi saistībā ar personu, kurai ir process par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu. Autoresprāt, piemērojami būtu vispārīgie noteikumi par noziedzīgi iegūtu mantu;
- 3) Normās, kas reglamentē prokurora lēmumu par kriminālprocesa pabeigšanu, nav risināts jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Tikai KPL 392.¹pantā noteiktas izsmeļošas prasības saistībā ar kriminālprocesa izbeigšanu. Šajā normā ir ietverts regulējums saistībā ar mantas arestu, rīcību ar izņemtajiem priekšmetiem un vērtībām, drošības līdzekļa u.c. jautājumu risināšanu, par to, kas prokuroram lēmumā ir jāietver.
- 4) Kā gala nolēmuma veids minams arī prokurora priekšraksts par sodu. KPL attiecībā uz šo procesa veidu nav norādes kā izlemjams jautājums par mantas atzīšanu noziedzīgi iegūtu.

Vēl joprojām, kopš mantas konfiskācijas pētījuma⁵⁴ izveides Kriminālprocesa regulējums attiecībā uz mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu personu nereabilitējošos gala nolēmumos, izņemot notiesājošu spriedumu, ir visai neskaidrs un nav piedzīvojis grozījumus. Tāpēc jāatzīst, ka faktiski krimināltiesisko attiecību taisnīgs risinājums nepastāv attiecībā uz šiem nolēmumiem, neparedzot efektīvu rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu.⁵⁵

1.4.2. Mantas atzīšana par noziedzīgi iegūtu pirmstiesas procesā

Pēc KPL 369.panta pirmās daļas pirmstiesas procesā iespējams īstenot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu saskaņā ar KPL 59.nodaļas regulējumu vai arī procesa virzītājs pieņem lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

1) Attiecībā uz procesa virzītāja lēmumu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu.

No KPL 369.panta pirmās daļas 2.punkta izriet, ka pirmstiesas kriminālprocesa laikā pie aizdomās turētā, apsūdzētā vai trešās personas var atrast un izņemt mantu, attiecībā uz kuru tās īpašnieks vai likumīgais valdītājs iepriekš bija pieteicis mantas zudumu. Kā paredz šī likuma norma, mantas īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, pēc mantas atrašanas, jāpierāda savas tiesības uz to, novēršot saprātīgas šaubas. Autore norāda, ka KPL nav reglamentēts, kas īsti būtu jāietver procesa virzītāja lēmumā par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, jo procesa virzītāju lēmumi nav publiski pieejami, tāpēc nav iespējams izvērtēt šīs normas pamatotību vai nepieciešamību likumā.

2) Pirmstiesas procesā mantu (uz pierādīto noziedzīgi iegūto mantu) var atzīt arī par noziedzīgi iegūtu KPL 59.nodaļas kārtībā, taču jāpastāv šādiem priekšnoteikumiem:

- Pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu;
- Objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

Jāteic, ka šie noteikumi attiecas uz pierādīto noziedzīgi iegūto mantu, kā arī jāņem vērā pierādīšanas standarts – „ārpus saprātīgām šaubām”. Šajā procesā tiek apturēts tiesību ierobežojuma termiņš, paredzētas dalības iespējas, kā arī procesuālās garantijas visām

⁵⁴ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 21.lpp.

⁵⁵ Turpat.

ieinteresētajām personām, izmeklēšanas noslēpums tiek attiecināts uz visiem procesiem par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem.⁵⁶

Jāņem vērā tas, ka atzīt mantu par noziedzīgi iegūtu var notiekošā pirmstiesas procesā, proti, tas nebūs iespējams, ja procesa nav.

1.4.3. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu

Lai izprastu noziedzīgi iegūtas mantas jēdzienu, jāapskata arī jautājums par rīcību ar noziedzīgi iegūtas mantu. Pēc KPL 357.panta noziedzīgi iegūtu mantu iespējams atdot tās īpašniekam vai likumīgajam valdītājam. Savukārt KPL 358.pants norāda, ka noziedzīgi iegūtu mantu var konfiscēt. Praksē KPL 59.nodaļa tiek izmantota, lai konfiscētu mantu, taču ir arī daži gadījumi, kad tiesas lēmušas par mantas atdošanu KPL 59.nodaļas procesā, un šāda pieeja šķiet pamatota.⁵⁷ Problemātika saskatāma tajā, ka mantas konfiskāciju praksē piemēro visbiežāk, nav īsti skaidrs, vai tiesas un izmeklēšanas institūcijas attiecībā uz mantas jautājumu risināšanu baidās piemērot arī 357.pantu, proti, mantas atdošanu likumīgajam īpašniekam vai valdītājam, jo nevēlas to sameklēt. Praksē redzams, ka vienīgo risinājumu attiecībā uz rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, tiesas paredz mantas konfiskāciju.

1) Mantas konfiskācija

Tā kā KPL paredz to, ka viens no rīcības veidiem, kas iespējams ar noziedzīgi iegūtu mantu, tas ir mantas konfiskācija, tad vērts pievērst uzmanību tiesībzinātnieku viedoklim par konfiscējamās mantas jēdzienam atbilstošo skaidrojumu. Konfiscējamās mantas jēdzienam jāaptver ne tikai lietas Civillikuma 841.panta nozīmē, bet arī cita veida mantiski labumi (piemēram, KPL 358.panta ceturtās daļas 5.punkts), kas nav lietas, jo tādā veidā var efektīvāk sasniegt speciālās jeb īpašās konfiskācijas mērķus.⁵⁸

Latvijas krimināltiesībās un kriminālprocesa tiesībās termins „konfiskācija” tiek lietots trīs dažādās nozīmēs, ar ko saprot:⁵⁹

a) mantas konfiskāciju kā kriminālsodu

⁵⁶ Strada-Rozenberga K. Apmācību kurss. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tā izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana, Rīga, 2012, 7.-9.lpp., pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/apmacibu-kursa-mantas-konfiskācijas-tiesiskais-regulejums-latvija-un-eiropas-savieniba-tas-izpildes>, [aplūkots 2015.gada 9.maijs]

⁵⁷ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 10.aprīlī]

⁵⁸ Turpat.

⁵⁹ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 24.lpp.

Šeit varētu sniegt nelielu skaidrojumu attiecībā uz mantas konfiskāciju kā kriminālsodu, jo regulējums ir ietverts KL, attiecīgi kā materiāltiesisks regulējums. Mantas konfiskācija iespējama kā papildsods vai pamatsods.

b) noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija

Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija ietverta KPL 27.nodaļā, saskaņā ar šo institūtu iespējama gan noziedzīgi iegūtas mantas, gan citas mantas konfiskācija, kas nozīmē, ka mantu iespējams konfiscēt ne tikai apsūdzētajam, bet arī citām personām piederošu mantu. Kā vienīgais mantisko jautājumu nodrošināšanas līdzeklis ir aresta uzlikšana mantai.

c) Lietisko pierādījumu un dokumentu konfiskācija

Lietisko pierādījumu institūts reglamentēts KPL 11.nodaļā. Šī institūta izmantošana paredz gan lietisko pierādījumu, gan dokumentu konfiskāciju.

Autore vēlētos pievērsties mantas konfiskācijas jautājumam, jo praksē visbiežāk netiek nošķirta mantas konfiskācija kā soda veids un noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija.⁶⁰

- 1) Mantas konfiskācija kā soda veida mērķis ir krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums, jo runājot par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu saskaņā ar KPL būtu jāizlemj jautājums par tās turpmāko rīcību.
- 2) Ja mantas konfiskācija tiek piemērota kā sods, līdz ar to arī cietušais nevarētu saņemt, piemēram, likumā paredzēto kompensāciju, kas iespējama ar noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju.
- 3) Mantas konfiskācijai netiek pakļauti notiesātajam vai viņa apgādībā esošajām personām nepieciešamā manta.
- 4) Noziedzīgi iegūta manta var palikt notiesātā īpašumā un notiesātais var turpināt gūt labumu no tās lietošanas.
- 5) Ja mantas konfiskācija piemērota kā sods, tad civilprocesa kārtībā mantu var izslēgt no arestētās mantas saraksta, apstrīdot mantas piederību.
- 6) Ja manta ir atzīta par noziedzīgi iegūtu, par mantas piederību nav iespējams strīds pēc nolēmuma spēkā stāšanās.

Būtiski ir tas, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas gadījumā no notiesātā tiek izņemta noziedzīgā ceļā iegūta manta, arī tad, ja tas ir vienīgais viņa mājoklis savukārt mantas

⁶⁰ Stukāns J. Apmācību kurss. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana, Rīga, 2012, 11.-12.lpp., pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/apmacibu-kursa-mantas-konfiskācijas-tiesiskais-regulejums-latvija-un-eiropas-savieniba-tas-izpildes> [aplūkots 2015.gada 19.aprīlī]

konfiskācijas gadījumā Spēkā stāšanās likums paredz izņēmumus, kuru mantu confiscēt nevar.

Ir vērts salīdzināt arī citu valstu mantas konfiskācijas veidus, piemēram, ASV tiesību zinātņu pētnieki (Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice)⁶¹, izšķir divus mantas konfiskācijas veidus:

- 1) ģpašuma, piederumu vai citu tamlīdzīgu priekšmetu, kuri izmantoti vai tie paredzēti izmantošanai noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai, konfiskācija;
- 2) noziedzīgi iegūta ģpašuma konfiskācija vai tam atbilstošas vērtības mantas konfiskācija.

Respektīvi noziedzīgi iegūts ģpašums, precīzāk, noziedzīgi iegūtas mantas jēdziens pastāv arī citās valstīs, kā arī tiesību saimēs, turklāt tā piemērošanas prakse ir ļoti līdzīga.

⁶¹ O'Connor V., Rausch C. Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice. Washington, DC. United States Institute of Peace. 2008. p. 422, pieejams: <http://www.usip.org/sites/default/files/MC2/MC2-20-Ch13.pdf> [aplūkots 2015.gada 19.aprīlī]

2. NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA TIESU PRAKSĒ

Katru gadu pasaulē tiek konstatēti aptuveni 40 biljonu noziedzīgi iegūtu līdzekļu aprite, taču noziedzīgi iegūtu mantu vai piedzīt naudas un noķert vainīgos, kas izvairās no nodokļu maksāšanas, vai nodarbojas ar nelegālām darbībām, ir grūti pieķert un noziedzīgi iegūtos līdzekļus, kas tika iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā ir tikpat grūti arī atgūt, jo tie visbiežāk tiek pārskaitīti ārvalstu bankas norēķinu kontos. Tādējādi, veicot vairākus pārskaitījumus uz dažādām ārvalstu bankām, noziedzniekus ir neiespējami pieķert, ja nu vienīgi noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī.⁶²

Viens no būtiskākajiem jautājumiem attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas reglamentāciju ir tas, kas ar mantu tiks darīts, kad būs stājies spēkā tiesas spriedums vai process beidzies jau pirmstiesas procesa stadijā, vai tā tiks konfiscēta vai tomēr atdota likumīgajam īpašniekam. Autore pētījusi Latvijas tiesu praksi attiecībā uz rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, jo procesa virzītāju pieņemtie lēmumi pirmstiesas procesā nav publiski pieejami. Šajā aspektā būtu vērts apsvērt, vai nevajadzētu ietvert un konkretizēt regulējumu attiecībā uz atsevišķu procesa virzītāju lēmumu publicēšanu, lai sabiedrība būtu informēta par kriminālprocesa norisi un attiecīgu kriminālprocesuālo darbību veikšanu tiesiskumu.

KPL 11.sadaļa paredz kriminālprocesa īpatnības atsevišķu lietu kategorijās, viens no tiem ir process par noziedzīgi iegūtu mantu, kur jāpiekrīt arī vairāku tiesību zinātnieku, piemēram, Kristīnes Stradas-Rozenbergas, Ārijas Meikališas⁶³ un Jūlijas Kolomijcevas⁶⁴ viedoklim juridiskajā literatūrā, kā arī no KPL un tiesu prakses⁶⁵ izriet, ka šis process tiek uzskatīts par vienu no sevišķajiem kriminālprocesa veidiem.

Jau iepriekš tika apskatīts, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu saskaņā ar KPL 630.pantu tiesas pienākums, ir izlemt, kāda rīcība tālāk ar to notiks. Proti, tiesai jāizlemj:

- 1) vai manta ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, vai mantas izcelsme ir noziedzīga;
- 2) vai ir zināms mantas īpašnieks vai likumīgais valdītājs;
- 3) vai kādai personai ir likumīgas tiesības uz mantu;
- 4) rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu.

⁶² Greenberg T.S., Samuel L.M., Grant W. Stolen Asset Recovery. A Good Practices Guide for Non-conviction Based Asset Forfeiture. The World Bank. 2009. p.7.,8.

⁶³ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. VI. Procesuālie termiņi, dokumenti un mantiskie jautājumi. Jurista vārds Nr.31 (434), 2006. 8.augusts, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 11.maijā]

⁶⁴ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots 2015.gada 14.aprīlī]

⁶⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 19.februāra lēmums lietā Nr.SKK-2/2009, pieejams: <http://www.tiesas.lv> [aplūkots 2015.gada 9.maijā]

Tāpat šai pantā ir norāde uz to, ja tiesa atzīst, ka mantas saistība ar noziedzīgu nodarījumu nav pierādīta vai mantas izcelsme nav noziedzīga, tad tai jāpieņem lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu.

Pirms pievērsties pie tiesu prakses analīzes, jāteic, ka, pētot tiesas spriedumus, visbiežāk noziedzīgi iegūta manta ir cieši saistīta ar KL ietverto tiesību institūtu – noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu un noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar narkotisko vielu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, pārvadāšanu, pārsūtīšanu, glabāšanu, realizēšanu utt. Tāpēc autore izpētījusi Iekšlietu ministrijas Informācijas centra (turpmāk tekstā – IMIC) Kriminālo statistiku, tādā veidā varētu secināt, cik kriminālprocesi ir saistīti ar noziedzīgi iegūtu mantu.

No 2014.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 31.decembrim Latvijā saskaņā ar IMIC veikto Kriminālas statistikas apkopojumu⁶⁶ reģistrēti 11 777 noziedzīgie nodarījumi saskaņā KL 175.pantu (ar visām panta daļām kopumā). Jāteic, ka praksē bieži tiek piemērota 175.panta trešā daļa, proti, izdarīti aptuveni 7 817 noziedzīgie nodarījumi saskaņā ar šo tiesību normu. 2013.gadā⁶⁷ tika reģistrētas 12 860 zādzības, kas ir par 1083 nodarījumiem vairāk nekā 2014.gadā. Savukārt 2012.gadā⁶⁸ reģistrētas 14 276 zādzības.

Visbiežāk piemērots tiek KL 180.pants, kas paredz kriminālatbildību par zādzību, piesavināšanos vai krāpšanu izdarītu nelielā apmērā, proti, pēc likuma par KL spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību (turpmāk tekstā – Spēkā stāšanās likums) 22.panta, ja priekšmeta vērtība noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī nepārsniedz vienu tai brīdī valstī noteikto minimālo mēnešalgu. Saskaņā ar IMIC kriminālo statistiku pagājušajā gadā tika izdarīti 10 835 KL 180.panta noziedzīgi nodarījumi, kas ir aptuveni par 950 nodarījumiem vairāk nekā 2013.gadā. 2012.gadā tika reģistrēti 10 151 KL 180.pantā norādītie gadījumi, kas salīdzinot ar 2014.gadu nav īpaši atšķīries.

Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, pamatojoties uz statistikas datiem tika reģistrēti 1290 krāpšanas (KL 177.pants) un tikai 558 piesavināšanās (KL 179.pants) gadījumi savukārt 2013.gadā 1211 krāpšanas gadījumi un 926 piesavināšanās gadījumi. 2012.gadā tika reģistrēti 1438 krāpšanas gadījumi, bet 783 piesavināšanās gadījumi.

Autoresprāt, Latvijā, kā arī Eiropā visbiežāk tiek izdarīti noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu, lai gan tieši Baltijas valstīs redzams, ka tendence izdarīt zādzības laikposmā no

⁶⁶ Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2014.gads, pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

⁶⁷ Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2013.gads, pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

⁶⁸ Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2012.gads. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109> [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

2007.gada līdz 2012.gadam ir samazinājusies aptuveni par 46%.⁶⁹ Tomēr jāteic, ka IMIC dati liecina par to, ka noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu ir visbiežāk izdarītie noziedzīgie nodarījumi Latvijā. Kopumā redzams, ka šo gadījumu skaits īpaši nemainās un var izdarīt secinājumus, ka ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā noziedzības līmeni var samazināt, bet noziedzība kā tāda nepazudīs nekad.

Skatoties IMIC kriminālo statistiku par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar psihotropo un narkotisko vielu lietošanu un glabāšanu un nelegālu apriti, visbiežāk reģistrēti noziedzīgi nodarījumi, kas izdarīti saskaņā ar KL 253.²pantu, kas paredz atbildību par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu iegādāšanos, lietošanu, glabāšanu un realizēšanu nelielā apmērā. 2014.gadā vien reģistrēti 1374 noziedzīgi nodarījumi, 2013.gadā tikai 296 noziedzīgi nodarījumi. Šeit autore vēlas norādīt, ka visticamāk IMIC ir pieļāvis kādu drukas kļūdu, jo, piemēram, 2012.gadā tika reģistrēti 1296 noziedzīgi nodarījumi pēc 253.²panta, proti, šeit visticamāk ievadīti neprecīzi skaitļi.

Arī saskaņā ar KL 253.¹pantu 2014.gadā tikuši reģistrēti aptuveni 599 noziedzīgi nodarījumi, 2013.gadā skaits nedaudz atšķīries, proti, 559 noziedzīgi nodarījumi, bet visvairāk nodarījumu izdarīti 2012.gadā, proti, 605 noziedzīgi nodarījumi.

Jāteic, ka daudzi noziedzīgi nodarījumi tiek kvalificēti pēc grupas objekta, tāpēc arī statistika nav absolūta un precīzi nav zināms, cik augsts noziedzības līmenis pastāv, turklāt daudzi noziedzīgi nodarījumi netiek reģistrēti. Autores ieskatā, maz no ierosinātajiem kriminālprocesiem nonāk līdz iztiesāšanas procesam.

Autore secina, tā kā tieši noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu un nodarījumi, kas saistīti ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti vienmēr būs aktuāli. Apkarot un pilnībā iznīcināt cilvēkos tieksmi uz noziegumu izdarīšanu nav iespējams, tāpēc kriminālprocesā vienmēr aktuāls būs jautājums par to, ko darīt ar personas, kurai tiesības uz aizstāvību, mantu. Līdz ar to ir svarīgi, lai mantiskie jautājumi KPL tiktu pareizi interpretēti un neradītu problēmas kriminālprocesa normu praktiskā piemērošanā.

2.1. Pirmās instances tiesu spriedumi

Autore pievērsusies Latvijas Republikā esošo instanču tiesu lēmumu un spriedumu analīzei. Tā kā pārsvarā lietas ir saistītas ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgām darbībām, tad svarīgs normatīvs akts ir 2005.gada 8.novembra Ministru kabineta noteikumi

⁶⁹ Eurostat Statistics explained. Crime trends in detail, pieejams: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Crime_trends_in_detail [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

Nr.847 par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem (turpmāk tekstā – MK noteikumi Nr.847). MK noteikumu Nr.847 1.sarakstā ir uzskaitītas vielas, kuras aizliegtas Latvijā un uzskatāmas par sevišķi bīstamām narkotiskajām un psihotropajām vielām.

Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 2.oktobra spriedumā⁷⁰ lietā Nr.11096042912 apsūdzētā persona A tika atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 253.¹panta trešo daļu, jo neatļauti iegādājās un glabāja realizācijas nolūkā, kā arī pēc tam realizēja narkotisko vielu heroīnu. Apsūdzētajai netika konstatēta manta, kurai būtu piemērojams mantas arests, tādēļ mantas konfiskāciju nepiemēroja.

Lietā tika uzlikts arests naudai Ls 74, kas tika izņemta apsūdzēto aizturot, līdz ar to lietā tika pierādīts, ka persona A iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vielām, tiesa atzina, ka izņemtā nauda saskaņā ar KPL 355.panta 4.punktu atzīstama par noziedzīgi iegūtu un ar KPL 358.panta nosacījumiem konfiscējama.

Šai pašā lietā lietiskos pierādījumus, kas palikuši pēc ķīmiskās izpētes, heroīnu 0,59g pēc sprieduma spēkā stāšanās un saskaņā ar KPL 240.panta pirmās daļas 2.punktu tiesa noteica iznīcināt.

No sprieduma izriet, ka procesā ir bijis jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, proti, naudu. Autoresprāt, tiesa pareizi piemērojusi spriedumā noziedzīgi iegūtas mantas institūtu, jo no sprieduma secināms, ka persona iesaistījies darbībās ar narkotiskām un psihotropām vielām, tāpēc pēc 355.panta otrās daļas ietvertās prezumpcijas pieņemams, ka nauda atzīstama par noziedzīgi iegūtu.

Analizējot rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem, secināms, ka narkotiskās un psihotropās vielas ir civiltiesiskajā apgrozībā aizliegtas lietas. Tiesa pareizi noteikusi, kā izlemjama rīcība ar lietiskajiem pierādījumiem, tie saskaņā ar 239.panta trešo daļu ir jāiznīcina.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 27.februāra spriedumā lietā Nr.11096228812⁷¹ persona G tika atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 253¹.panta pirmo daļu, jo realizācijas nolūkā neatļauti iegādājusies, glabājusi un realizējusi narkotisko vielu. No sprieduma izriet, ka persona G iegādājusies 16,1533 g heroīnu saturošu vielas, kas satur 0,9588 g heroīna un par 40 Ls aptuveni 0,1108g no šīs heroīnu saturošās vielas realizējusi personai, kura piedalījās speciālā izmeklēšanas eksperimentā.

⁷⁰ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā Nr.11096042912, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

⁷¹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 27.februāra spriedums lietā Nr. 11096228812, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

Personas G mantai (naudas līdzekļiem) Ls 2190 ar 2013.gada 25.septembra lēmumu tika uzlikts arests. Tā kā lietā tika pierādīts, ka apsūdzētais iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskajām vielām, tad saskaņā ar KPL 355.panta otrās daļas 4.punktu nauda, kas izņemta sankcionētās kratīšanas laikā 2012.gada 27.septembrī plkst. 19.00 personas G dzīvesvietā, ir atzīstama par noziedzīgi iegūtu un saskaņā ar KPL 358.pantu konfiscējama valsts labā.

Arī šeit, tiesa pareizi secinājusi, ka nauda atzīstama par noziedzīgi iegūtu, atsaucoties uz KPL 355.panta otrās daļas prezumpcijas, jo iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskajām un psihotropajām vielām.

Lietā esošos lietiskos pierādījumus 10g 5% heroīna un 1,3g 9% heroīna, tā iepakojumus tiesa noteica iznīcināt, tāpat arī personas G bērnu mugursomu, kurā bijušas tādas lietas, kā šļirces, prezervatīvi, elektroniskie svāri, tukši polimēra maisiņi, tiesa ar spriedumu noteikusi iznīcināt.

Attiecīgi rīcība ar lietiskajiem pierādījumiem izlemjama saskaņā ar KPL 239.panta trešās daļas noteikumiem, proti, tie iznīcināmi.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 10.septembra spriedumā lietā Nr.11519009112⁷², kur persona B neatļauti iegādājās, glabāja, kā arī neatļauti realizēja par 10 Ls narkotisko un psihotropisko vielu – kanabisu (marihuānu), inkriminējot KL 253.¹panta pirmo daļu un 253.²panta otro daļu. Panti attiecīgi pieskaitāmi pie smagiem un mazāk smagiem noziegumiem. Tiesa šajā lietā izvērtējot apstākļus, kā arī ņemot vērā to, ka abos iepriekš minētajos KL pantos ietvertās soda sankcijas paredz brīvības atņemšanu un mantas konfiskāciju, piemēroja personai brīvības atņemšanu un mantas konfiskāciju. Personas B mantai Ls 220,56, kurai tika uzlikts arests, pirmstiesas procesā pierādīja, ka persona B iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskām vielām, tādējādi saskaņā ar KPL 355.panta 4.punktu šī nauda atzīstama par noziedzīgi iegūtu mantu, tādēļ konfiscējama.

Autoresprāt, tiesa nav nošķīrusi mantas konfiskāciju kā soda veidu no noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas. Būtu jāpiemēro noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija, jo naudai Ls 220,56 ir noziedzīga izcelsme, un tā pilnībā atbilst KPL likumā ietvertajam prezumētās noziedzīgi iegūtas mantas institūtam. Autore uzskata, ka šajā gadījumā, mantas konfiskācijai kā soda institūtam nav sodoša rakstura. Mantas konfiskācijas kā soda veida būtība ir konfiscēt pārsvarā legāli iegūtu mantu un piemērot visas mantas konfiskāciju.

⁷² Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 10.septembra spriedums lietā Nr.11519009112, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 14.martā]

Efektivitāte šim soda veidam ir tad, ja konfiskācija tiek vērsta uz konkrētu, procesa laikā apzinātu un arestētu īpašumu.⁷³

Savukārt narkotiskā viela – marihuāna, kā viela, kas atrodas nelikumīgā aprītē ir nododama iznīcināšanai.

Liepājas tiesa 2013.gada 4.decembra spriedumā lietā Nr.11270027612⁷⁴, kur tika apsūdzētas trīs personas par narkotisko vielu iegādāšanos, glabāšanu un realizēšanu. Attiecīgi personai A par narkotisko vielu neatļautu realizēšanu nelielā apmērā inkriminēja KL 253.²panta otro daļu un par narkotisko vielu neatļautu iegādāšanos un realizēšanu KL 253.¹panta pirmo daļu; personai B par narkotisko vielu neatļautu realizēšanu nelielā apmērā inkriminēja KL 253.²panta otro daļu un KL 253.panta pirmo daļu par narkotisko vielu neatļautu iegādāšanos un glabāšanu, bez nolūka tās realizēt; personai C par narkotisko vielu neatļautu iegādāšanos, glabāšanu un realizēšanu tika inkriminēti KL 253.¹panta pirmā daļa un KL 253.¹panta trešā daļa par narkotisko vielu neatļautu iegādāšanos un glabāšanu nolūkā tās realizēt.

Autores ieskatā spriedums ir visai kļūdainis, ar spriedumu noteikts, ka nauda Ls 3790 lietā atzīta par lietisko pierādījumu. No sprieduma nav skaidrs, kas ir šī nauda un kādēļ tā uzskatāma par lietisko pierādījumu, nevis par prezumēto noziedzīgi iegūtu mantu saskaņā ar KPL 355.panta otrās daļas 4.punktu. Tiesa nolēmusi šos pierādījumus konfiscēt, piemērojot lietisko pierādījumu konfiskāciju, nevis noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju. Spriedumā nav minēts, ka manta ir noziedzīgi iegūta un ka šī nauda personas īpašumā nonākusi noziedzīga nodarījuma rezultātā saskaņā ar KPL 355.pantu.

Ja lietiskais pierādījums ir noziedzīgi iegūta manta, tad tas konfiscējams. Tiesas rīcība būtu uzskatāma par pareizu, taču tiesa spriedumā neatsaucas ne uz vienu KPL normu, proti, ne par lietisko pierādījumu atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu, ne arī noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju.

Lietiskie pierādījumi 0,72g marihuānas iepakojums, 3,1g marihuānas iepakojums, 1620g marihuānas iepakojums, 1,4g marihuānas iepakojumus, elektroniskos svarus, pannu, šķīvi, 132 polimēra maisiņus tiesa noteica iznīcināt. Savukārt lietiskos pierādījumus – mobilos telefonus – Sony Xperia, Samsung Duos, Samsung Galaxy Note un automašīnas Mercedes Benz atslēgu-pulti atdot personai A un personai C, kas ir likumīgie lietu īpašnieki,

⁷³ Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 83.lpp.

⁷⁴ Liepājas tiesas 2013.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.11270027612, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

ar nosacījumu, ja divu mēnešu laikā īpašnieki vai likumīgie valdītāji lietas neizņem, tad tās iznīcināmas.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2014.gada 3.februārī lietā Nr.11087150813⁷⁵ persona A tika atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 253¹. panta trešo daļu. Pirmstiesas procesā tika konstatēts, ka persona A neatļauti iegādājusies un glabājusi narkotiskās vielas (heroīnu saturošu vielu – ne mazāk kā 11,487 g, kas satur 1,5006 g heroīna) lielā apmērā. Ar 2013.gada 1.oktobra lēmumu personas A mantai – naudas līdzekļiem Ls 252,40 (EUR 359,13) un 3,00 USD tika uzlikts arests.

Autores ieskatā, tiesa pareizi piemērojusi KPL normas attiecībā uz naudas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu mantu. Ņemot vērā, ka persona iesaistījies noziedzīgās darbībās ar narkotiskajām vielām, tiesa uzskata, ka saskaņā ar KPL 355.panta otrās daļas 4.punktu izņemtā nauda kratīšanas laikā atzīta par noziedzīgi iegūtu mantu un atbilstoši KPL 358.panta nosacījumiem konfiscējama. Nauda, kas nodota glabāšanā Valsts policijas Finanšu pārvaldes deponēto līdzekļu kontā, tiesa atzina par noziedzīgi iegūtu un pēc sprieduma spēkā stāšanās tā konfiscējama valsts labā. Savukārt lietiskos pierādījumus – 0,68g heroīnu, 0,2g 11% heroīnu, 0,5g 13% heroīnu un to iepakojumus tiesa noteikusi pēc sprieduma spēkā stāšanās iznīcināt.

2014.gada 4.decembrī Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa⁷⁶ personu A atzina par vainīgu saskaņā ar KL 221.¹panta pirmo daļu par nelegāli izgatavotu alkoholisko dzērienu realizēšanu.

Lietā tika uzlikts arests naudai EUR 74,63, kas izņemta personas A dzīvesvietā kratīšanas laikā. Autores ieskatā, tiesa pareizi piemērojusi noziedzīgi iegūtas mantas institūtu šajā spriedumā. Pirmstiesas izmeklēšanas procesā tika pierādīts, ka apsūdzētā realizēja nelegāli izgatavotus alkoholiskos dzērienus un šī nauda iegūta pārdodot nelikumīgus alkoholiskos dzērienus, tādēļ arī nauda tika atzīta par noziedzīgi iegūtu saskaņā ar KPL 355.panta otrās daļas 4.punktu un konfiscējama saskaņā ar KPL 358.panta nosacījumiem.

Lietiskos pierādījumus saskaņā ar regulējumu par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem – 0,5 litru plastmasas pudeli ar „Senču kvass” etiķeti un tukšu 0,5 litru stikla pudeli ar „Bonaparte” etiķeti, mērkrūzi, un piltuvi, kas glabājas pie kriminālprocesa materiāliem tiesa nosprieda iznīcināt.

⁷⁵ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 3.februāra spriedums lietā Nr.11087150813, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

⁷⁶ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.11087179713, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 18.martā]

Piemēram, 2013.gada 6.septembra Tukuma rajona tiesā izskatītajā lietā Nr.11390052912⁷⁷ tika konstatēts, ka cietušajai personai D. tika nozagta manta – nauda 700Ls apmērā. Lietā apsūdzētais B. nozagto naudu iztērējis, lai iegādātos motociklu. B. tika apsūdzēts saskaņā ar KL 175.panta 3.daļu, tiesa, atbilstoši KPL 240.pantam atzina, ka lietiskais pierādījums motocikls „SUZUKI” atzītams par noziedzīgi iegūtu mantu, tādēļ konfiscējams. Tiesa norādījusi, to, ka cietušais naudu izmantojis, lai iegādātos motociklu. Tā kā lietā pastāv likumā norādītie apstākļi, tad motocikls ir atzīstams par noziedzīgi iegūtu mantu.

Tukuma rajona tiesas spriedums ir viens no retajiem spriedumiem, kur kā noziedzīgi iegūta manta tiek atzīta piemēram, transporta līdzeklis – motocikls, nevis nauda. Tomēr spriedumā nav noteikts, vai un kādā veidā cietušajai D. tiks kompensēts 700Ls nozagtās naudas apmērs.

Ar 2013.gada 6.janvāra Cēsu rajona tiesas spriedumu⁷⁸, kur personas A, B, C apsūdzētas pēc KL 175.panta trešās daļas. Proti, personas izdarījušas sešas svešas kustamas mantas nolaupīšanu vairākos veikalos un degvielas uzpildes stacijās, nozogot tādas lietas, kā alkoholu, cigaretes, saldumus, gultas veļu, gaļas izstrādājumus, rūpniecības preces, autopreces, kafiju un citas lietas veidojot kopsummu aptuveni 20 804 Ls vērtībā.

Saskaņā ar šo spriedumu, tiesa lēma nozagto naudu, cigaretes, alkoholisko dzērienu pudeles, realizācijai derīgos tabakas izstrādājumus, pārtikas produktus, un citas lietas atdot likumīgajiem īpašniekiem, proti, juridiskajām personām, kas procesā ir cietušā statusā. Tiesa noteica, ka piemērojama konfiskācija attiecībā uz automašīnu un citiem lietiskajiem pierādījumiem, kā skābekļa un gāzes baloniem, rācijām, kuras atradās glabāšanā Nodrošinājuma valsts aģentūrā. Vidzemes reģiona pārvaldes Kriminālpolicijas inspektore lietā bija uzlikusi personas A mantai – naudai 4690Ls, USD 2017, EUR 8000, arestu un noteikt tos ieskaitīt Valsts policijas deponēto līdzekļu kontā, tādā veidā kompensējot cietušajiem nodarīto kaitējumu. Savukārt automašīnu „Toyota Land Cruiser”, kurai ticis uzlikts arests, konfiscējama.

No sprieduma neizriet, vai naudas līdzekļi personas kontā ir bijuši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā. Nav iespējams analizēt noziedzīgi iegūtas mantas aspektu šajā lietā, jo spriedumā nav pateikts, kādi lēmumi tikuši pieņemti attiecībā uz naudas līdzekļiem pirmstiesas procesā.

⁷⁷ Tukuma rajona tiesas 2013.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.11390052912, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

⁷⁸ Cēsu rajona tiesas 2013.gada 6.novembra spriedums lietā Nr.11400062612, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 14.martā]

Jāteic, ka spriedums ir diezgan apjomīgs, jo personas nozagušas daudz preču, taču būtību saistībā ar mantiskajiem jautājumiem šajā kriminālprocesā tas nemaina. Jāteic, ka spriedumā automašīna „Toyota Land Cruiser” netiek atzīta par noziedzīgi iegūtu mantu, tā nav atzīta arī par noziedzīga nodarījuma rīku, bet gan par lietu, kas bija izmantota noziedzīga nodarījuma izdarīšanai.⁷⁹ Attiecībā uz automašīnu nav piemērotas KPL normas, kas noteiktu, ka automašīna atzīstama par lietisko pierādījumu.

Ar Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 26.marta spriedumu lietā Nr.11519002913⁸⁰ persona B tikusi atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 253.¹panta pirmo daļu, jo neatļauti iegādājusies un glabājusi narkotiskās vielas realizācijas nolūkā, kā arī tās realizējusi. Tiesa noteica, ka lietā esošie lietiskie pierādījumi – heroīna iepakojumi, metāla karote pie lietas materiāliem – iznīcināmi. Savukārt personas naudu EUR 18,50 (Ls 13.00) tiesa atzina par noziedzīgi iegūtu līdz ar to, pareizi attiecinot KPL 358.panta noteikumus, tā konfiscējama.

Savukārt ar 2014.gada 20.februāra Liepājas tiesas spriedumu lietā Nr.11270003913⁸¹ persona A tika atzīta par vainīgu pēc KL 253.¹panta pirmās daļas, jo neatļauti iegādājās un glabāja psihotropās vielas realizācijas nolūkā. Tiesa lietā esošos lietiskos pierādījumus – baltas krāsas pulverveida vielu 4,5020g (katinons), šļirci ar dzeltenas krāsas šķidrumu, 4 šļirces ar iedzeltenas krāsas šķidrumu – noteikusi iznīcināt, tāpat arī noteikusi iznīcināt divus elektroniskos svarus, metāla karotītes, trīs iedzeltenas krāsas vienreizējas lietošanas gumijas cimdu un vienu zilās krāsas vienreizējas lietošanas cimdu. Savukārt lietisko pierādījumu – naudu Ls 750 apmērā tādēļ saskaņā ar KPL 240.panta pirmās daļas 3.punktu un 355.panta otrās daļas 4.punktu tiesa atzinusi par noziedzīgi iegūtu, un tādēļ tā konfiscējama.

Tiesa pareizi norādījusi, ka lietiskie pierādījumi var tikt atzīti par noziedzīgi iegūtu mantu, tāpēc piemērojot, regulējumu par noziedzīgi iegūtu mantu, nauda var tikt konfiscēta.

Pārsvārā no autores apkopotajiem tiesas spriedumiem nav skaidrs, kāpēc personai, piemēram, kratīšanās brīdī piederošajai naudai uzlikts arests, ko vēlāk tiesa atzīst par noziedzīgi iegūtu un ka nauda konfiscējama, jo persona ir iesaistījies noziedzīgās darbībās (piemēram, ar narkotiskām vielām). Spriedumos neparādās tieši fakts, kādā veidā pirmstiesas izmeklēšanas procesā tiek pierādīts, ka šī nauda (manta) būtu nonākusi personas īpašumā vai

⁷⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta krimināllieta departamenta 2013.gada 30.novembra spriedums lietā Nr.SKK-332/2013, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 3.aprīlī]

⁸⁰ Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 26.marta spriedums lietā Nr.11519002913, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 3.aprīlī]

⁸¹ Liepājas tiesas 2014.gada 20.februāra spriedums lietā Nr.11270003913, www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

valdījumā tieši noziedzīgā nodarījuma rezultātā, ko paredz KPL 353.pantā ietvertā noziedzīgi iegūtas mantas legāļdefinīcija. Pēc autores domām, pirmās instances tiesas reti piemēro KPL 355.panta attiecīgās daļas, proti, reti spriedumos parādās jēdziens noziedzīgi iegūta manta, lai gan pēc spriedumā norādītajiem faktiskajiem apstākļiem skaidrs, ka lietas, kas spriedumos minētas ir noziedzīgi iegūtas mantas saskaņā ar 355.panta pirmajā daļā ietverto definīciju.

Autores ieskatā bieži vien tiesas nepareizi piemēro mantas konfiskācijas jautājumus, nenoskaidrojot, kad tiek runāts par mantas konfiskāciju kā soda veidu, kad par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju. Tāpēc mantas konfiskācijas regulējumu atšķirību vajadzētu konkrēti nodalīt normatīvajos aktos, lai praksē neradītu neizpratni par tās piemērošanu. Jāpiekrīt K.Stradas-Rozenbergas un Ā.Meikališas pētījumā⁸² paustajam viedoklim mantas konfiskācijas krimināltiesiskais un kriminālprocesuālais regulējums ir pretrunīgs, nepilnīgs un nesakārtots, tādējādi būtu nepieciešams kardināli mainīt mantisko jautājumu regulējumu.

2.2. Apelācijas instances tiesu spriedumi

Saskaņā ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014.gada 10.jūnija spriedumu lietā Nr.15830228206⁸³ Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2013.gada 2.jūlija spriedumu atcēla, bet personu C atzina par vainīgu saskaņā ar KL 218.panta otrajā daļā, KL 195.panta otrajā daļā, KL 213.panta otrajā daļā paredzētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, īsāk sakot, persona C izvairījusi no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā, kā arī izdarījusi noziedzīgi iegūtu finanšu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, rezultātā arī tīši novedot uzņēmumu līdz maksātnespējai tādā veidā radot kaitējumu valstij. Lietā ar 2010.gada lēmumu personas C mantai nekustamajam īpašumam tika uzlikts arests, lai nodrošinātu iespējamo mantisko jautājumu risinājumu kriminālprocesā, bet ar apgabaltiesas spriedumu arests nekustamajam īpašumam tika noņemts, jo lietā vairs netika konstatēti citi mantiski jautājumi, kā arī apsūdzētajam netika piemērota arī mantas konfiskācija.

KPL 361.pants nosaka, ka mantas arestu var piemērot arī apsūdzētā mantai, kas uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pēc autores domām, nekustamais īpašums šajā gadījumā varētu tikt atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu, jo personas naudas līdzekļi iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā. No sprieduma izriet, ka persona izdarījusi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, izvairoties no nodokļu samaksas, rezultātā ar savām darbībām nodarot valstij zaudējumus 63 233,68 *euro* apmērā. Ar nekustamo īpašumu saskaņā ar KPL 361.pantu varētu

⁸² Strada-Rozenberga K., Meikališa Ā. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 85.lpp.

⁸³ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.15830228206, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

nodrošināt tikai mantisko jautājumu atrisinājumu kriminālprocesā, bet tiesa noteica, ka šajā lietā netika konstatēti citi mantiski jautājumi, kā arī noteica mantas aresta atcelšanu.

Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2013.gada 2.oktobra spriedumā lietā Nr.11087070911⁸⁴ persona C tikusi atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 177.panta otro daļu un KL180.panta otro daļu. Personas C mantai ar pirmās instances tiesas lēmumu tika uzlikts mantas arests naudai – Ls 24,84 apmērā, kā arī zelta gredzenam 8,05g, tie bija konfiscējami kā noziedzīgi iegūta mantu, tādēļ saskaņā ar KPL 359.pantu līdzekļus, kas iegūti realizējot konfiscēto mantu, izlietot pieprasīto kompensāciju nodrošināšanai. Prokurors apelācijas protestā norādīja, ka patiesībā pirmās instances spriedumā pieļauta pārrakstīšanās kļūda un „konfiscēt” vietā patiesībā bija ierakstāms „arestu saglabāt”, tā kā prokurors norādīja, ka pieļauti KPL pārkāpumi, tad lūdza spriedumu atcelt un krimināllietu nosūtīt jaunai izskatīšanai. Apelācijas instances tiesa nosprieda spriedumu atcelt arī daļā par arestētās mantas konfiskāciju un tādēļ arestu saglabāt uz minētajām lietām.

Autores ieskatā, apšaubāmi vērtējams būtu fakts, ka arestēts tika arī personai piederošais gredzens, jo saskaņā ar KPL 1.pielikumu „Manta, kurai nav uzliekams arests” gredzens nav minēts šajā sarakstā. Turpretim Spēkā stāšanās likuma 4.pielikumā „Manta, kura notiesātajam vai viņa apgādībā esošajām personām nav konfiscējama” norādītas mantas, kuras nedrīkst pakļaut konfiskācijai, proti, 10.punktā noteikts, ka tas nevar būt laulības gredzens. Pēc sprieduma nav secināms, vai šis gredzens ir laulības gredzens, vai nē, jo spriedumā nav arī norādīts, vai personai būtu laulātais vai bērni, taču jautājums paliek aktuāls, vai aresta uzlikšana laulības gredzeniem, reliģiskiem vai rituālu priekšmetiem, nebūtu pretrunā ar sabiedrībā pastāvošajām ētikas normām, tādējādi autore uzskata, ka KPL 1.pielikumā būtu jānostiprina arī jautājums par aresta uzlikšanu reliģiskiem un rituāla rakstura priekšmetiem. Līdz ar to KPL 1.pielikumu papildināt, tajā iekļaujot:

- 1) 7.punktu – Laulības gredzens;
- 2) 8.punktu – reliģiskie priekšmeti rituālo darbību veikšanai

2.3. Kasācijas instances tiesu spriedumi

KPL 572.pantā noteikts, ka kasācijas sūdzību vai protestu ir pamats iesniegt ar norādi uz KL vai KPL normu pārkāpumu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas (turpmāk tekstā –

⁸⁴ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā Nr.11087070911, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

Augstākā tiesa) 2014.gada 27.augusta lēmumā lietā Nr.11170037613⁸⁵ tika lemts par personas N.K. naudas līdzekļiem. Persona N.K. tikusi atzīta par vainīgu saskaņā ar KL 177.¹panta pirmo daļu, pirmās instances tiesa kriminālprocesā izņemtajai naudai EUR 119,66 (Ls 84,10) uzlika arestu un pēc sprieduma spēkā stāšanās šos līdzekļus novirzīt cietušā zaudējumu segšanai. Apelācijas instancē, Vidzemes apgabaltiesa noteikusi, ka spriedums atceļams daļā, kurā nolemts kriminālprocesā izņemto naudu EUR 119,66 pēc sprieduma spēkā stāšanās novirzīt cietušā zaudējumu segšanai.

Augstākā tiesa lēmumā norādīja, ka izskatot lietu no jauna, tiesai jāizvērtē vai uzliekams arests naudai, jo nevar uzlikt arestu pirmās nepieciešamības priekšmetiem, proti, nauda, kuras kopsumma nepārsniedz vienu minimālo mēneša darba algu apsūdzētajam, kas noteikti KPL 1.pielikuma 3.punktā. Ar procesa virzītāja lēmumiem par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem, secināms, ka kriminālprocesam izņemtā nauda nav atzīta par noziedzīgi iegūtu, jo lēmumos pieņēmuma formā tika norādīts, ka iespējams naudas līdzekļi bijuši iegūti nelikumīgi spēlējot spēļu automātus (izmantojot Ungārijas 10 forintu monētas). Šajā gadījumā kasācijas instances tiesas ieskatā minētie formulējumi procesa virzītāja lēmumos ir bijuši neskaidri, tādēļ neatbilst KPL 356.panta nosacījumiem par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu. Tiesa lēmumu atcēla un nosūtīja izskatīšanai par jaunu rajona tiesā.

Ar 2014.gada 19.jūnija lēmumu lietā Nr.12814002807 Latvijas Republikas Augstākā tiesa (kasācijas instance) nolēma atcelt Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2013.gada 23.maija spriedumu, kur persona E.I. un persona T.K. tikušas atzītas par vainīgām pēc KL 177.panta trešās daļas un KL 275.panta otrās daļas savukārt Rīgas apgabaltiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Pēc Augstākās tiesas Krimināllietu palātas sprieduma secināms, ka personas T.K. arestētā manta – naudas līdzekļi (USD 337 516,48, EUR 1 652 382,52, CHF 23,27, GBP 811,28 Ls 8247,21) tikuši konfiscēti.

Savukārt personas E.I. arestētā manta – naudas līdzekļi no dažādiem bankas norēķinu kontiem (USD 1202,21, Ls 250, USD 0,84, EUR 46 278,06, USD 11 897,95, EUR 30 000, EUR 100,61); dažādu ieguldījumu fondu vērtspapīri, kuru vērtība 2008.gada 10.jūnijā bijusi EUR 65 727,62; finanšu instrumenti, kuru vērtība 2008.gada 10.jūnijā bijusi EUR 50,25 – tikuši konfiscēti.

Autore uzskata, ka lietā esošie naudas un finanšu līdzekļi būtu drīzāk uzskatāmi par noziedzīgi iegūtu mantu, bet, atsaucoties uz spriedumā izteiktajiem apgalvojumiem,

⁸⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014.gada 27.augusta lēmums lietā Nr.11170037613, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 24.februārī]

Apgabaltiesa mantas konfiskāciju piemērojusi kā soda veidu saskaņā ar KL 49¹.pantu. Diemžēl no sprieduma nevar izvērtēt, vai tiesību normas bijušas pareizi piemērotas un vai noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija šeit ir bijusi nošķirta no mantas konfiskācijas kā soda, jo katram no šiem institūtiem ir savs saturs, piemērošanas mērķis un priekšnoteikumi.⁸⁶

Autore izpētījusi arī procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, proti, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 6.marta lēmumā lietā Nr.SKK-93/2008⁸⁷ un K. Stradas-Rozenbergas un Ā.Meikališas kopīgajā pētījumā paustajām atziņām, ka tiesai ir pienākums pārbaudīt procesa par noziedzīgi iegūtas mantas uzsākšanu atbilstību likumam.⁸⁸ Tas nozīmē, ka stingri jāievēro KPL 59.nodaļā noteiktās prasības attiecībā uz lēmumu par noziedzīgi iegūtas mantas procesa uzsākšanu.

Autoresprāt, ar šo spriedumu varētu izvirzīt arī jautājums par to, vai personām jārada pamats aizstāvēties pret aizdomām par viņu mantas noziedzīgo izcelsmi (iesniedzot pierādījumus) vai tomēr nodrošināt KPL 626.pantā noteikto mantisko jautājumu savlaicīgu izskatīšanu un procesa ekonomiju. Proti, tiesa pieņēmusi lēmumu izvērtējot tikai prokurora un pirmstiesas procesa virzītāja tiesības iesniegt papildus pierādījumus. Tādējādi, nenorādot, uz kuriem dalībniekiem pierādījumu iesniegšanas liegums attiecināms.⁸⁹

Nereti tiesu praksē nepareizi tiek izprasta mantas konfiskācijas nozīme. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 19.jūnija lēmumā lietā Nr.SKK-234/2012⁹⁰, Senāts paudis savas atziņas par to, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija nošķirama no mantas konfiskācijas kā soda, jo katram no šiem institūtiem ir savs saturs, piemērošanas mērķis un priekšnoteikumi. Ja mantas konfiskācija tiek piemērota kā papildsods, tiesai šī papildsoda piemērošana jāmotivē. Senāts konstatēja, ka apelācijas instances tiesa konkrētajā lietā papildsodu – daļēju mantas konfiskācijas piemērošanu nav motivējusi atbilstoši KL 35. un 46.panta prasībām, tādējādi pieļaujot KPL 574.panta 1.punktā norādīto KL pārkāpumu.

⁸⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-234/2012, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

⁸⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 6.marta lēmums lietā Nr.SKK-93/2008, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 17.maijā]

⁸⁸ K.Strada-Rozenberga, Ā.Meikališa. Pētījums. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana. 2010, 24.lpp.

⁸⁹ Turpat. 25.lpp.

⁹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-234/2012, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 5.aprīlī]

3. NOZIEDZĪGI IEGŪTA MANTA UN ĪPAŠUMA CIVILTIESISKĀ AIZSARDZĪBA

Šajā nodaļā autore pievērsusies Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – Satversme) 105.pantā, kā arī tādos Latvijai saistošu starptautiskos normatīvajos aktos kā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – ESPH) 17.pantā, ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 17.pantā nostiprinātajam cilvēktiesību principam – tiesībām uz īpašumu. Jāteic, ka tiesībām uz īpašumu ir dažādas formas, aspekti un izpratne dažādās kultūrās un tiesību sistēmās.⁹¹

Cilvēktiesības ir konstitucionāli nostiprinātas gandrīz katras demokrātiskas un tiesiskas valsts tiesību sistēmā. Latvijā cilvēktiesības nostiprinātas Satversmes 8.nodaļā savukārt KPL 12.pantā nostiprināts cilvēktiesību garantēšanas princips. Šīs normas pirmajā daļā noteikts, ka, veicot kriminālprocesu, jāievēro starptautiski atzītās cilvēktiesības, kā arī nav pieļaujama neattaisnota kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšana vai nesamērīga iejaukšanās personas dzīvē. Normas otrajā daļā noteikts, ka cilvēktiesības var ierobežot tikai tajos gadījumos, kad to prasa sabiedrības drošības apsvērumi un tas iespējams KPL noteiktajā kārtībā atbilstoši noziedzīgā nodarījuma raksturam un bīstamībai. KPL 28.nodaļa „Mantisko jautājumu risinājuma nodrošināšana” regulē vienu no īpašuma tiesību ierobežojumiem.

Pētījuma gaitā autore pievērsusies jautājumam par personas tiesībām uz īpašumu aizsargāšanu un tam vai mantas konfiskācija saduras ar konstitucionālu tiesību institūtu – tiesībām uz īpašumu.

Tiesības uz īpašumu nostiprinātas arī starptautiskajos normatīvajos aktos, kā ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 17.pantā, kas paredz, ka katram cilvēkam ir tiesības uz īpašumu, kas var piederēt gan viņam, gan kopā ar citiem. Panta otrajā daļā ir norāde uz to, ka nevienam nedrīkst patvaļīgi atņemt viņa īpašumu.

Tas nozīmē, ka valsts var veicināt un atbalstīt īpašuma tiesības, proti, pieņemot likumus, kas nodrošina un atbalsta īpašuma tiesības, kā arī šo tiesību aizsardzību, vai arī valstij var būt noteikts pienākums noteiktā veidā un apjomā iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā.⁹² ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 17.pants jāvērtē kopsakarā ar 10.pantu, paredzot, ka visiem cilvēkiem, ir vienlīdzīgas tiesības, lai viņu tiesības un pienākumi, kriminālapsūdzības

⁹¹ Coban Riza Ali. Protection of Property Rights within the European Convention of Human Rights. USA. Ashgate Publishing Company. 2004, p.9

⁹² „Par Ministru kabineta 2005. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 17 „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” un 2005.gada 9. jūnija likuma „Grozījumi likumā “Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr.2005-12-0103, pieejams: www.satv.gov.lv [aplūkots 2015.gada 9.maijā]

pamatotība tiktu noskaidroti taisnīgā un objektīvā procesā tiesā. Tādējādi dodot iespēju personai pierādīt savas tiesības uz īpašumu tiesā.

ESPH 17.panta tiesībām uz īpašumu būtība ir tāda pati, kā Satversmē un ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijā nostiprinātajām tiesībām uz īpašumu, taču ESPH īpašuma institūta skatījums ir plašāks. ESPH 17.pantā noteikts, ka ikvienai personai ir tiesības uz īpašumu, kas iegūts likumīgi, tiesības to lietot un atsavināt. Kriminālprocesā pastāvošais legālās prezumpcijas institūts neapšaubāmi ietekmē personas tiesības uz īpašumu un rīcību ar to. ESPH 17.pantā noteikts arī tas, ka īpašumu iespējams atņemt, ja tas ir sabiedrības interesēs, kā arī gadījumos un apstākļos, kuri ir paredzēti tiesību aktos, ar noteikumu, ka par zaudējumiem laikus izmaksās taisnīgu kompensāciju. Īpašuma tiesību var noteikt ar tiesību aktiem, ciktāl tas nepieciešams vispārējās interesēs.

Būtisks normatīvs akts ir Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmais protokols. Šīs Konvencijas 1.pants nosaka to, ka jebkurai fiziskai vai juridiskai personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu, pirmajā teikumā ietverti vispārīgi noteikumi attiecībā uz tiesībām uz īpašumu netraucētu īstenošanu. Panta otrajā teikumā noteikts, ka nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem, tātad ir paredzēti noteikti gadījumi, kad īpašuma tiesības var atņemt. Taču attiecīgi pēc trešā teikuma, valstis drīkst kontrolēt īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumos, piemēram, 2012.gada 25.oktobra ECT sprieduma lietā *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju*⁹³, 2004.gada 25.oktobra spriedumā lietā *Broniowski pret Poliju*⁹⁴, pieteikumu iesniedzēji atsaukušies uz šo normu un pirmajā teikumā nostiprināto principu, jo viņu tiesības uz īpašumu bijušas aizskartas. Taču jāpiebilst, ka attiecībā uz īpašuma tiesībām, no „absolūtās varas tiesību pār lietu principa” pieļaujama atkāpe. Valstij ir tiesības pieņemt likumus, kādus tā uzskata par nepieciešamiem, lai kontrolētu īpašuma izmantošanu saskaņā ar vispārējām interesēm vai lai nodrošinātu nodokļu vai citu maksājumu vai sodu samaksu.

Praktiski visās Eiropas valstīs ir konstitucionāli nostiprināts tas, ka valdība var strikti ierobežot kādas konkrētas personas tiesības uz īpašumu, lai aizsargātu sabiedrības veselību, drošību un sabiedrības morāles vērtības, turklāt arī preventīvi nodrošināt to, lai citiem netiktu

⁹³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: *Vistiņš un Perepjolkins v. Latvia*, application No.71243/01, 25 October 2012, pieejams: <http://www.echr.coe.int/echr/> [aplūkots 2015.gada 11.maijā]

⁹⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: *Broniowski v. Poland*, application No.31443/96, 22 June 2004, pieejams: <http://www.echr.coe.int/echr/> [aplūkots 2015.gada 11.maijā]

nodarīts kaitējums. Arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā ietvertais mērķis noregulēt īpašuma tiesības tā, lai tās atbilstu vispārējām interesēm.⁹⁵

Arī pēc Satversmes 105.panta secināms, ka īpašums jāizlieto, ievērojot arī citu cilvēku un sabiedrības intereses. Lai gan Satversmes 105.pants paredz īpašniekam tiesības visādi izmantot savu īpašumu, tomēr jāievēro to, ka nedrīkst pārkāpt tiesību normās paredzētos aizliegumus un ierobežojumus, līdz ar to, īpašumu nedrīkst izmantot prettiesiski.⁹⁶ Satversmes tiesā paustas atziņas, ka īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm, īpašniekam ir sociālāis pienākums pret sabiedrību.⁹⁷

Tādējādi secināms, ka īpašuma tiesības nav absolūtas, tās ir ierobežojamas sabiedrības vispārējo interešu labā. Runājot par noziedzīgi iegūtas mantas institūtu un rīcību ar to, proti, konfiskāciju vai atdošanu likumīgajam īpašniekam vai valdītājam, autoresprāt, uzskatāma par samērīgu rīcību un pieļaujamu, lai sekmētu taisnīgumu. Turklāt, ir attaisnojams tas, ka tiesību normās ir paredzēts soda veids, kura mērķis ir sodīt personu ar mantisko piedziņu, tādā veidā, ja vainīgo soda, atņemot viņam piederošu mantu, tas šo personu var atturēt no turpmākiem mantiska rakstura un citu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, līdz ar to preventīvi tiek nodrošināts, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu.⁹⁸

3.1. Fakta legālā prezumpcijas nozīme kriminālprocesā

KPL ir nostiprināts nevainīguma prezumpcijas princips. Nevainīguma prezumpcija ir atzīstama par demokrātiskas valsts pamatprincipu un kā personas pamattiesības, kas nostiprinātas vairākos starptautiskos tiesību aktos.⁹⁹ Principa būtība ir tāda, ka:

- 1) personu nevar atzīt par vainīgu, kamēr tās vaina nav pierādīta saskaņā ar likumu, proti, nevienam nevar notiesāt uz pieņēmuma pamata;
- 2) personai nav jāpierāda savs nevainīgums. Pierādīšanas nasta gulstas uz apsūdzības uzturētāju, nevis apsūdzēto;

⁹⁵ Coban Riza Ali. Protection of Property Rights within the European convention of Human Rights. USA. Ashgate Publishing Company. 2004, p.107

⁹⁶ Balodis K. Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 468.lpp.

⁹⁷ Par Krimināllikuma 36.panta otrās daļas 1.punkta, 42.panta un 177.panta trešās daļas vārdu „konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.panta otrajam un trešajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-34-01, Pieejams: www.satv.gov.lv [aplūkots 2015.gada 9.maijā]

⁹⁸ Turpat.

⁹⁹ Radzeviča D. Nevainīguma prezumpcijas un fakta legālās prezumpcijas saturs un nozīme kriminālprocesā. Inovāciju juridiskais nodrošinājums. LU 70.konferences rakstu krājums. 441.lpp.

3) visas šaubas vērtējamas par labu apsūdzētajam, kā vispārzināms krimināltiesībās piemērojams princips.

Jāteic, ka nevainīguma prezumpcija ir pamats demokrātijai, humānismam un patiesai likumībai. Attiecībā uz pierādījumiem, nevienu no tiem nedrīkst atstāt nepārbaudītu, šī principa piemērošana nozīmē izslēgt jebkuru apsūdzēju pieeju lietas izskatīšana un izslēgt patvaļīgus un pārsteidzošus lēmumus. Nav kaut kāda noteikta noteikuma par pierādīšanas standartu, galvenais ir tas, ka apsūdzības pusei ir jānodrošina pietiekami daudz pierādījumu, lai pierādītu vainu.¹⁰⁰ Tātad ar nevainīguma prezumpciju notiesājoša sprieduma pamatā jābūt tiesas sēdē pārbaudītiem pierādījumiem, kas apstiprinātu tiesājamā vainu.¹⁰¹ Nevainīguma prezumpcija ir fundamentāls princips, kas paredz taisnīgumu krimināltiesībās. Princips satur aizsardzības mehānismu, gadījumā, ja procesā ir pieļauta kāda kļūda, vai pat vismazākās šaubas. Tā pamatojums ir saistīts ar dažādām sociālajām un tiesiskajām sekām. Taisnīguma būtība parādās arī tajā, ka indivīds, proti, apsūdzētais tiek prezumēts kā vājākā puse, jo valstij tai pašā brīdī ir vairāk resursu, iespēju un varas.¹⁰² Pilnīgi jebkādas mazākās šaubas ir jātulko par labu apsūdzētajam, valsts nedrīkst aizmirst, to, ka tai jānodrošina personai tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pēc autores domām, saskaņā ar KPL 125.pantu nevainīguma prezumpcijas princips nav absolūts, proti, no tā pieļaujama atkāpe. Šī norma paredz fakta legālo prezumpciju, t.i., bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādāmiem uzskatāmi noteikti apstākļi, ja vien netiek pierādīts pretējais.

Arī KPL 355.panta otrajā daļā noteikts, ja vien netiek pierādīts pretējais, tad par noziedzīgi iegūtu mantu uzskata arī finanšu līdzekļus, kas pieder personai, kura noteikta šajā tiesību normā. Iepriekš jau ticis apskatīts šīs normas saturs, tāpēc autore vēlreiz to neanalizēs.

Autoresprāt, balstoties uz 355.panta otrajā daļā noteikto pieņēmumu vai apgalvojumu, apsūdzības uzturētājam lietā nav jāpierāda personas tiesības uz konkrētajiem finanšu līdzekļiem.

Fakta legālās prezumpcijas princips uzliek par pienākumu personai sadarboties ar valsti, lai, piemēram, noskaidrotu īpašuma iegūšanas vai piederības tiesiskumu. Šis princips iejaucas nevainīguma prezumpcijas robežās, jo tikai no pierādīšanas procesa var personu atzīt par vainīgu vai nē, tas nozīmē, ka pierādīšanas zināma nasta tiek pārnesta uz apsūdzēto, kas faktiski arī ir fakta legālās prezumpcijas būtība. Fakta legālā prezumpcija noteiktās situācijās

¹⁰⁰ May R. Criminal Evidence. Fourth Edition. London: Sweet&Maxwell, 1999. p.356

¹⁰¹ Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. 1.grāmata. Rīga: Raka, 2000, 170.-171.lpp.

¹⁰² Ashworth A. Principles of Criminal Law. 4th Edition. Oxford: Oxford University Press. 2003, p.84

noteic, ka krimināllietas izskatīšanā svarīgi apstākļi uzskatīti par pierādītiem, ja vien netiek pierādīts pretējais.¹⁰³

Veicot analīzi saistībā ar mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, tika noskaidrots, ka pamatojoties uz KPL mantu par noziedzīgi iegūtu var atzīt arī pirmstiesas procesa laikā ar tiesas lēmumu. Šādā situācijā tas rada nevainīguma prezumpcijas pārkāpšanu, noziegumam būtu jābūt pierādītam, proti, ir gan apsūdzētais, kurš tiesīgs aizstāvēt savas intereses, kā arī pierādījumi, kas neradītu šaubas par mantas noziedzīgo izcelsmi.

Autores ieskatā arī tiesu spriedumos diskutabls ir jautājums, kādā mērā nevainīguma prezumpcijas robežas netiek pārkāptas. Faktiski spriedumos nav norādīti iemesli, kāpēc manta atzīta par noziedzīgi iegūtu, ne arī tas, vai persona savas tiesības uz mantu ir pierādījusi. Pārsvārā lietas ir saistītas ar neatļautām darbībām ar narkotiskajām un psihotropajām vielām, rodas jautājums, vai nauda, kas pēc faktiskajiem apstākļiem bijusi personai klāt noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī vai vienkārši ir saistīta ar šo noziedzīgo nodarījumu, atzīstama par noziedzīgi iegūtu mantu jau uz pieņēmuma pamata. Līdz ar to, turpmākā rīcība ar šo naudu ir divējāda, proti, naudas atdošana likumīgajam īpašniekam vai valdītājam vai konfiskācija. Kā redzams praksē, visbiežāk šādos gadījumos piemērota tiek noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija.

3.2. Īpašuma tiesību noregulējums attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu

Jau iepriekš autore apskatīja noziedzīgi iegūtas mantas tvērumu, taču jāapskata arī jautājums par to, kā īpašuma tiesības tiek noregulētas attiecībā uz noziedzīgi iegūtu mantu. Kā jau tika secināts Civillikums pazīst jēdzienu – noziedzīgā ceļā iegūta manta savukārt KPL – noziedzīgi iegūta manta.

Autore uzskata, ka amatpersonas, kas veic kriminālprocesu un KPL pārkāpts iedibinātais „tiesības uz īpašumu” institūts, jo pēc KPL, ja noziedzīgi iegūtas lietas nav iespējams konfiscēt, piemēram, tās ir noslēptas vai pastāv citi iemesli, kāpēc tas nebūtu izdarāms, tādā gadījumā vērst piedziņu vai konfiscēt var citu personai piederošu mantu, kas tiesiski un legāli iegūta, kas bieži vien praksē ir nauda. No tiesu prakses varētu secināt, ka uz 355.panta otrās daļas par noziedzīgi iegūtu mantu atzīt var arī tādu naudu, kuru persona ir ieguvusi legālā ceļā.

¹⁰³ Radzeviča D. Nevainīguma prezumpcijas un fakta legālās prezumpcijas saturs un nozīme kriminālprocesā. Inovāciju juridiskais nodrošinājums. LU 70.konferences rakstu krājums. 446.lpp.

Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu skar īpašumtiesiskās attiecības starp personām, ja manta atdodama pēc piederības vai starp personu un valsti, ja manta tiek konfiscēta. KPL pastāv tāds dalībnieks, kā kriminālprocesā aizskartās mantas īpašnieks diemžēl aizskartās mantas īpašnieka institūtam KPL atvēlēts viens pants. KPL normas jāvērtē kontekstā ar citām KPL normām, tāpēc uz šo kriminālprocesa dalībnieku attiecas normas, kas izriet no specifisku jautājumu regulējuma, piemēram, mantas atzīšanas par noziedzīgi iegūtu. Noziedzīgi iegūtas mantas regulējumā KPL, bieži lietots vārds citas personas manta vai laulātā manta, un tml., ar to saprotot, to pašu KPL 111.¹pantā ietverto kriminālprocesā aizskartās mantas īpašnieku.¹⁰⁴

KPL nav paredzēts, cik ilgā laikā, piemēram, amatpersonai būtu jāinformē par tiesībām iegūt šādu procesuālo statusu, turklāt „kriminālprocesā aizskartās mantas īpašnieka” definējums nav diezgan veiksmīgs, jo vieglāk konstatēt ir tiesisko stāvokli, kad personas manta ir aizskarta vai varētu tikt aizskarta tālākā procesā. Tādā gadījumā būtu arī vieglāk šādu dalībnieku procesā iesaistīt.¹⁰⁵ Šis statuss ir īpatnējs, jo tam nav privilēģiju, kādas, piemēram, kriminālprocesā ir apsūdzētajam vai aizdomās turētajam, bet tai pašā brīdī viņa intereses var tikt būtiski aizskartas, jo manta var tikt atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta. Līdz ar autore pievienojas Ārijas Meikališas viedoklim, ka KPL 111.¹panta formulējums būtu jāmaina uz, piemēram, "mantisko jautājumu risinājumā ieinteresēta persona" vai "mantisko jautājumu risinājumā aizskartā persona", kurš aptvertu plašāku dalībnieku loku, tādējādi arī šī dalībnieka regulējums KPL būtu atbilstošs kriminālprocesa mērķim – taisnīgam krimināltiesisko attiecību noregulējumam bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē.

Tāpēc jāmin tas, ka KPL 358.panta trešās daļas 2. un 3.punktā noteikts, ka gadījumā, ja apsūdzētajam nav mantas ko konfiscēt, tad konfiskācijai pakļaut var apsūdzētās personas laulātā mantu vai citas personas mantu. Rodas jautājums, vai tas ir taisnīgi, konfiscēt, proti, atņemt īpašumu citai personai, kura ir saistīta ar apsūdzēto. Tomēr šādam regulējumam ir tiesisks pamats, proti, pirms šādas normas izveidošanās, ja par kādas personas darbībām interesi izrādīja izmeklēšanas iestādes, tika slēgti laulības līgumi, dāvinājumi un citi tiesiski darījumi, tādējādi valsts neko nevarēja izdarīt, jo pēc būtības uz šo darījumu pamata, viss piederēja laulātajam.¹⁰⁶

Krimināltiesiskie jautājumi ir sensitīvi saistīti ar daudzu cilvēktiesību ierobežošanu, tādēļ arī lēmuma pieņemšanā, rūpīgi jāizvērtē, vai laulātā manta, citas personas mantas konfiscēšanai tiešām ir tiesisks pamats. Jāizvērtē arī tas, kādas attiecības pastāv starp mantas

¹⁰⁴ Meikališa Ā. Kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesiskais statuss un tā problemātika, 2015. 31.marts Nr.13, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots: 2015.gada 14.aprīlī]

¹⁰⁵ Turpat.

¹⁰⁶ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista vārds. 2007. 17.aprīlis, Nr.16., pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots: 2015.gada 5.aprīlī]

turētāju un apsūdzēto, vai šo jautājumu varētu atrisināt savādāk. Līdz ar to, trešās personas – labticīgā ieguvēja tiesības Latvijas likumos netiek īpaši saudzētas.¹⁰⁷ Amerikas Savienotajās Valstīs mantas likumīgajam īpašniekam vai trešajai personai (persona, kura ir ieinteresēta attiecībā uz mantu) ir tiesības savu viedokli paust tiesā, iesniegt pierādījumus, ir tiesības uz aizstāvību, kā arī aicināt lieciniekus, lai pierādītu savas tiesības uz mantu, kas tikusi konfiscēta. Šāda persona ir tiesīga sūdzēties un galu galā, pierādot savas tiesības uz attiecīgo mantu, atgūt to atpakaļ savā īpašumā,¹⁰⁸ kas autoresprāt, paredz vienlīdzīgu iespēju gan īpašniekam, gan labticīgajam ieguvējam pēc sacīkstes principa iegūt tiesības uz mantu, kas tikusi konfiscēta.

Ir iespējama arī situācija, kad persona noziedzīgā ceļā ieguvusi mantu un pēc tam to pārdevusi citai personai. Rodas jautājums, kam īsti šī manta pieder, vai labticīgajam ieguvējam, kurš nav zinājis par mantas noziedzīgo izcelsmi, vai tomēr īstajam mantas īpašniekam. Praksē diskutabls jautājums joprojām ir, kā intereses atzīstamas par primārām, proti – īpašnieka, kas zaudējis lietas valdījumu pret savu gribu un, tādējādi, nav vainojams lietas zaudēšanā, vai labticīga ieguvēja, kas nezināja un nevarēja zināt par pirmā atsavināšanas darījuma trūkumiem atsavināšanas ķēdē.¹⁰⁹ Piemēram, nostiprinot īpašuma tiesības zemesgrāmatās, ir nepieciešams tiesisks darījums, taču, ja tiesisks darījums nemaz nav bijis tiesisks, bet citai personai zemesgrāmatās nekustamais īpašums ir nostiprināts, tas pilnībā ir atzīstams par noziedzīgi iegūtu mantu.¹¹⁰

Tiesu prakse rāda, ka, ja noziedzīgi iegūtu mantu atdod īpašniekam vai valdītājam, trešajai personai, kura bija mantas labticīga ieguvēja, ir tiesības iesniegt civilprocesa kārtībā prasību par zaudējuma atlīdzināšanu. Pēc Civillikuma 1063.panta, lieta ir atdodama īpašniekam bez atlīdzības, protams, labticīgajam ieguvējam ir prasījuma tiesības, bet ne pret īpašnieku, savu prasījumu varēs vērst tikai pret to personu, no kuras lietu ieguvis.¹¹¹

Attiecībā uz labticīgu ieguvēja institūtu tiesību zinātnē viedokļi dalās. Viens no veidiem, kā iegūt īpašumu labticīgam ieguvējam ir uz ieilguma pamata. A.Grūtups un E.Kalniņš izteikuši viedokli¹¹², ka īpašnieks tādā veidā zaudē īpašumu un nav tiesīgs to

¹⁰⁷ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista vārds. 2007. 17.aprīlis, Nr.16., pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots: 2015.gada 5.aprīlī]

¹⁰⁸ O'Connor V., Rausch C. Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice. Washington, DC. United States Institute of Peace. 2008. p. 422. Pieejams: <http://www.usip.org/sites/default/files/MC2/MC2-20-Ch13.pdf> [aplūkots 2015.gada 19.aprīlī]

¹⁰⁹ Kolomijceva J. Daži apsvērumi par noziedzīgi iegūtu mantu un tās ieguvējiem. Jurista vārds. 2011. 26.jūlijs. Nr.30, pieejams: <http://www.juristavards.lv> [aplūkots: 2015.gada 5.aprīlī]

¹¹⁰ Torgāns K. Prettiesiski iegūta īpašuma tālākpārdošanas sekas. Jurista vārds, 2010. 7.decembris Nr.49.

¹¹¹ Rīgas apgabaltiesas 2014.gada 21.janvāra spriedums lietā Nr.C32381412, pieejams: www.tiesas.lv [aplūkots 2015.gada 12.februārī]

¹¹² Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 198.lpp.

atprasīt no labticīga ieguvēja. Īpašnieka tiesība atprasīt savu lietu ar īpašuma prasību no jebkura trešā valdītāja ir ierobežota noteikumos par īpašuma iegūšanu ar ieilgumu, pēc Civillikuma 998.-1031.p. kā arī:

- 1) noteikumos par kustamas lietas labticīgu iegūšanu īpašumā, pamatojoties uz principu „*roka roku aizsargā*”;
- 2) noteikumos par nekustamas lietas labticīga iegūšanu īpašumā, pamatojoties uz zemesgrāmatu publiskas ticamības principu.

Autoresprāt, šeit saskatāma problēma, no vienas puses, pamats, kā labticīgais ieguvējs lietu ieguvis ir kāds darījums, kas nav atzīstams par tiesisku, bet nezinot labticīgais ieguvējs to lietojis pietiekami ilgu laiku, lai to atzītu par viņa īpašumu savukārt īpašnieks beidzot savu lietu atradis.¹¹³

Jāpiekrīt, ka problemātisks aspekts ir tas, ka KPL 358.panta otrā, trešā daļa un ceturtās daļas 5.punkts paredz, ka konfiscē vai vērš piedziņu uz citu tiesiski iegūtu mantu konfiscējamās mantas vērtībā, bet neparedz, kā nosakāma šī vērtība. Tāpēc arī praksē parasti konfiscē lietas kā noziedzīgi iegūtu mantu, nevis personai piederošo mantu, piemēram, naudu, konfiscējamās mantas vērtībā.¹¹⁴ Ja būtu regulējums, kas nosaka, kā izvērtēt noziedzīgi iegūtas mantas vērtību, tad tas varētu noteikt noziedzīgi iegūto labumu vērtību naudas izteiksmē, piemēram, pakļaut konfiskācijai finanšu līdzekļus mantas vērtībā, turklāt tas ļautu konfiscēt ne tikai mantu, kas ir acīmredzama, bet arī pakalpojumus, labumus un tml.¹¹⁵ Tiesību literatūrā¹¹⁶ ir noteikts tikai tas, lai konfiscējamā manta būtu līdzvērtīga mantai, kuru persona sākotnēji prettiesiski ieguvusi savā īpašumā vai valdījumā.

Skatoties uz Latvijas tiesu praksi, tad 2011.gada 6.janvāra Satversmes tiesas spriedumā, ticis apskatīts KPL 320.panta ietvertā mantas konfiskācijas un tiesības uz īpašumu aspekts, ir spriedums lietā Nr.2010-31-01.¹¹⁷ Pieteikumā tika uzsvērts, ka mantas konfiskācijas gadījumā personas īpašuma tiesības tiekot nevis ierobežotas, bet pilnībā atņemtas. Tāpēc apstrīdētā norma esot uzskatāma nevis par Satversmes 105.pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu, bet gan par īpašuma piespiedu atsavināšanu, kas būtu pieļaujama tikai Satversmes 105.panta ceturtajā teikumā paredzētajā veidā un kārtībā, proti, pret atlīdzību uz atsevišķa likuma pamata. Savukārt Pieteikuma iesniedzējs uzskatīja, ka manta tiekot atsavināta bez atlīdzības

¹¹³ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 198.lpp.

¹¹⁴ Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis

¹¹⁵ Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista vārds. 2007. 17.aprīlis, Nr.16.

¹¹⁶ Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. 2nd Edition. Cambridge: Intersentia, 2012, p. 321

¹¹⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 6.janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-31-01.

piespiedu kārtā uz tiesas sprieduma pamata. Satversme neparedzot to, ka likumīgi iegūts īpašums varētu tikt konfiscēts, piemērojot kriminālsodu. Satversmes tiesa bija izvirzījusi jautājumu, vai manta, ko paredz konfiscēt, ir uzskatāma par īpašumu Satversmes 105.panta kontekstā, uz ko Satversmes tiesa atsaucoties uz 2009. gada 28. maija spriedumu lietā Nr.2008-47-01¹¹⁸ norādīja, ka Satversmes 105.pants personai dod tiesības tikai uz likumīgi iegūtu īpašumu, bet ne mantu, kas iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā, ja mantas noziedzīgā izcelsme ir pierādīta valstij atbilstošā institūcijā.

Arī ECT pausta atziņa¹¹⁹, ka gadījumos, kad valsts likumi paredz iespēju konfiscēt nozieguma izdarīšanas priekšmetu, likumīgi iegūta īpašuma konfiskācija aizskar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas Pirmā protokola 1.pantā noteiktās personas tiesības, proti, personai ir tiesības uz sava īpašuma izmantošanu un nevienam nedrīkst atņemt viņa īpašumu, izņemot, ja tas notiek publiskajās interesēs un apstākļos, kas noteikti ar likumu un atbilst vispārējiem starptautisko tiesību principiem. Lai gan valstis ir tiesīgas kontrolēt īpašuma izmantošanu, piemērojot likumus, taču likumīgi iegūta īpašuma konfiskācija kā sods nepanākot taisnīgu līdzsvaru starp sabiedrības vispārējām interesēm un personas pamattiesību aizsardzību. Šajā lietā pirmā instance norādīja, ka personas nauda tika uzskatīta par lietiskajiem pierādījumiem, vēlāk apelācijas instances tiesa norādīja un papildināja, ka nauda ir noziedzīgi iegūta pēc Krievijas Kriminālprocesa kodeksa 86.panta. Augstākā instance piekrita apelācijas instances tiesai, un noteica, ka nauda atdodama valstij. Krievijas instanču tiesas secināja, ka nauda ir noziedzīgi iegūta, taču nenorādīja nekādu pamatojumu attiecībā uz šo secinājumu. ECT norādīja, ka nevienu brīdi netika apgalvots, ka prasītājas nauda bija iegūta noziedzīgu darbību rezultātā. No lietas materiāliem bija skaidrs, ka nauda bija paredzēta, lai iegūtu preces Ķīnā respektīvi naudas izlietošana bija paredzēta citiem mērķiem. Tā kā prasītājam nebija bijusi sodāmība, un prasītājs nebija ticis saistīts ar noziedzīgām darbībām, tas arī pamatoja, ka šī nauda bijusi likumīgi nopelnīta veicot komercdarbību. Svarīgi minēt to, ka pamatojoties uz Krievijas tiesu praksi, ECT precizēja, ka noziedzīgi iegūta manta pēc Krievijas Kriminālprocesa likuma ir tādi priekšmeti, kas ir, piemēram, saistīti ar kontrabandu, un noziedzīgiem nodarījumiem, proti, Krievijas instances tiesas šajā situācijā būtu atkāpušās no savas tiesu prakses. Līdz ar to, tiesa atzina, ka tika pārkāpts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

¹¹⁸ „Par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 32. panta trešās daļas vārdu “ne vēlāk kā 60 dienu laikā” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2008-47-01, pieejams: www.satv.gov.lv [aplūkots 2015.gada 13.maijā]

¹¹⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Sun v.Russia, application No.31004/02 14 September 2009

Citā ECT lietā¹²⁰, prasītājs apgalvoja, ka piemērojot praktiski visiem viņa īpašumiem arestu, kā arī vairākus īpašumus konfiscējot, tas atzīstams par Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Pirmā protokola 1.panta pārkāpumu. ECT šo sūdzību noraidīja, jo uzskatīja, ka arests ir jāpiemēro, lai persona neizdarītu vēl kādus noziedzīgus nodarījumus. Tā kā persona tika iesaistījies darbībās ar mafiju, tad šāda konfiskācija ir atzīstama par samērīgu, jo konfiskācija tiek pamatota ar vispārējām interesēm. Tādējādi jau pašā sākumā, uzliekot arestu un konfiscējot noteiktas mantas, personas tiesības uz īpašumu netika pārkāptas, tādējādi netika konstatēts arī Pirmā protokola 1.panta pārkāpums. Līdzīgas iezīmes saistībā ar mantas konfiskāciju kriminālprocesā attiecībā uz noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju ir arī 1986.gada 24.oktobra spriedumā ECT lietā AGOSI pret Lielbritāniju Nr.9118/80¹²¹, 2001.gada 12 decembra ECT spriedums lietā Philips v. the United Kingdom Nr.41087/98¹²², 2010.gada 5.janvāra ECT spriedums lietā Bongiorno and Others v. Italy Nr.4514/07¹²³ un 2014.gada 13.maija ECT spriedumā lietā Paulet v. the United Kingdom Nr.6219/08¹²⁴.

Attiecībā uz trešo personu īpašuma tiesību aizsardzību minams ECT spriedums¹²⁵, kur konstatēja, ka Krievijas tiesu instances piemērojušas mantas konfiskāciju trešajām personām, tiesa norādīja, ka tas nav samērīgi, ka trešajām personām, šīs lietas ietvaros nebija dota iespēja aizstāvēt savas intereses attiecībā uz mantu, tādēļ mantas konfiskācija šajā gadījumā tika uzskatīta par nesamērīgu. Respektīvi trešajām personām ir jādod tiesības aizstāvēt savas tiesības uz īpašumu.

2015.gada 8.aprīļa Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-34-01¹²⁶, kur sūdzības iesniedzēja apstrīdēja KL ietvērto papildsoda – mantas konfiskācijas regulējumu, uzskatot, ka tiek ierobežotas viņas tiesības uz īpašumu. Lai gan šajā aspektā mantas konfiskācija nav darbā pētāmais jautājums kā rīcības ar noziedzīgi iegūtu mantu (mantas konfiskācija), bet gan kā soda veids, ir vērts pievērst uzmanību Satversmes tiesas paustajām atziņām attiecībā uz 105.panta analīzi.

Proti, Satversmes tiesa izvērtēja jautājumu par mantas konfiskācijas kā soda veida nozīmi notiesātajam piederošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšanu valsts īpašumā.

¹²⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Raimondo v. Italy, application No.12954/87, 22 February 1994

¹²¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: AGOSI v. the United Kingdom, application No.9118/80, 24 October 1986

¹²² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Philips v. the United Kingdom Nr.41087/98, 12 December 2001

¹²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Bongiorno and Others v. Italy Nr.4514/07, 5 January 2010

¹²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā Paulet v. the United Kingdom Nr.6219/08 13 May 2010

¹²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Denisova v. Moiseyeva, application No.16903/03, 14 June 2011

¹²⁶ Par Krimināllikuma 36.panta otrās daļas 1.punkta, 42.panta un 177.panta trešās daļas vārdu „konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.panta otrajam un trešajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-34-01, Pieejams: www.satv.gov.lv [aplūkots 2015.gada 8.maijā]

Konfiskācija kā kriminālsods netiek piemērota, lai atsavinātu noziedzīgā ceļā iegūtos līdzekļus. Mantas konfiskācija pēc būtības ir līdzīga naudas sodam – tās mērķis nav atsavināt noziedzīgā ceļā iegūto, bet gan sodīt personu ar mantisko piedziņu.

Attiecībā uz pamattiesību ierobežošanu:

1) vai ierobežojums ir noteikts ar likumu – Satversmes tiesa noteica, ka apstrīdētās normas skaidri nosaka mantas konfiskācijas robežas, no vienas puses, ļaujot tiesai mantas konfiskāciju vispār nepiemērot un, no otras puses, nosakot mantu, kur nevar tikt konfiscēta, kas speciāli reglamentēts likumā;

2) vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis – mantas konfiskācija, kā kriminālsods, ir vērsta uz KL minēto soda mērķu sasniegšanu. Pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi ir demokrātiskās valsts iekārtas, sabiedrības drošības un citu personu tiesību aizsardzība;

3) vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi – vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tika norādīts, ka mantas konfiskācija kā soda veids sasniedz pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi. Turklāt Satversmes tiesa norādījusi, ka soda veidi nevar tikt savstarpēji salīdzināti vai vērtēti, kā vairāk vai mazāk saudzējoši līdzekļi, tāpēc nepastāv indivīda tiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi.

Personas tiesību ierobežojums nav salīdzināms ar sabiedrības gūto labumu, jo realizējot kriminālo justīciju, tiek nodrošināts sabiedrībai labums, tādā veidā aizsargājot demokrātiskas valsts iekārtu, sabiedrības drošību un citu personu aizsardzību. Līdz ar to, sabiedrības gūtais labums ir lielāks par indivīda interesēm un ierobežojums atzīstams par samērīgu. Tomēr no otras puses, būtu jāņem vērā, ka mantas konfiskācijas gadījumā, lai mantas vērtība, ko konfiscē apsūdzētajam būtu līdzvērtīga mantai, kuru apsūdzētais prettiesiski ieguvis noziedzīga nodarījuma rezultātā.¹²⁷

Autoresprāt, svarīgākais Satversmes tiesas secinājums ir bijis tas, ka iespēja zaudēt īpašumu ir piemērots līdzeklis personu atturēt no mantiska rakstura noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, tādā veidā šo Satversmes tiesas pausto atziņu varētu attiecināt arī uz noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas institūtu, lietās, kur persona izdarījusi noziedzīgus nodarījumus pret īpašumu. Mērķis ir nevis atsavināt noziedzīgā ceļā iegūto lietu, bet gan sodīt personu, jo šajā gadījumā mantas konfiskācija tika apstrīdēta kā soda veids, līdz ar to pilnīgi pieņemams ir tas, ka pārešanai konfiscēta tiek manta, kurai ir legāla izcelsme.

Atgriežoties pie mantas labticīgā ieguvēja un mantas īpašnieka regulējošā aspekta, jāteic, ka civiltiesību un krimināltiesību nozares saduras. Autore piekrīt, J.Kolomijcevas paustajam viedoklim, ka civiltiesības kriminālprocesā ir piemērojamas ievērojot kriminālprocesuālo kārtību, proti, Civillikuma normas tiek piemērotas līdztekus

¹²⁷ Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. 2nd Edition. Cambridge: Intersentia, 2012, p. 321

Kriminālprocesa likuma normām. Lai gan civiltiesiskus jautājumus var izskatīt arī atsevišķi civilprocesā, ja civiltiesisku strīdu risināšana neskar krimināltiesisko attiecību noregulējumu. Problemātika saskatāma tajā, ka nav iespējams novilkt starp kriminālprocesuālo rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu un prasību par īpašuma tiesību atzīšanu civilprocesā, kā arī tas, ka tiesu praksē nenoskaidro to, kad noziedzīgi iegūtas mantas jautājumi risināmi civilprocesā un kad kriminālprocesā.¹²⁸ Autore ieskatā, šīs problēmas dēļ, var tikt nepareizi izšķirti īpašuma tiesiskie jautājumi, tāpēc ir nepieciešams vienots regulējums, vai pat pilnīgi jauna normatīvā akta izstrāde attiecībā uz mantiskajiem jautājumiem, kas attiecināmi uz gan uz civiltiesisko, gan krimināltiesisko tiesību nozari. Autore piedāvā izstrādāt jaunu normatīvo aktu, par kura nosaukumu vēl varētu diskutēt, bet piedāvājot, piemēram, „Par noziedzīgi iegūtas mantas risināšanas kārtību civilprocesā un kriminālprocesā”. Šajā normatīvajā aktā ietverot jautājumus, kas saistīti ar mantas piederības noteikšanu, mantas jēdziena izpratni, iespējamo rīcību ar mantu, mantas veidus, kā arī ietverot regulējumu par to, kāda manta personai nekādā gadījumā nebūtu atņemama. Tā kā šis normatīvais akts paredz mantisko jautājumu risināšanas kārtību, visticamāk, tas būtu pielīdzināms Valdības izdotajiem noteikumiem.

¹²⁸ Kolomijceva J. Īpašuma tiesību jautājumu taisnīgs noregulējums kriminālprocesā: Mīts vai realitāte. Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade. LU 71.konferences rakstu krājums. 104.lpp.

KOPSAVILKUMS

1. Saskaņā ar Satversmes 105.pantu īpašums jāizlieto, ievērojot arī citu cilvēku un sabiedrības intereses. Lai gan Satversmes 105.pants paredz īpašniekam tiesības visādi izmantot savu īpašumu, tomēr jāievēro to, ka nedrīkst pārkāpt tiesību normās paredzētos aizliegumus un ierobežojumus, proti, īpašumu nedrīkst izmantot prettiesiski. Satversmes tiesā paustas atziņas, ka īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm, kā arī īpašniekam ir sociālais pienākums pret citiem sabiedrības locekļiem.
2. Pievienojoties Satversmes tiesas atziņām un tiesību doktrīnā paustajām idejām, Satversmes 105.pants personai dod tiesības tikai uz likumīgi iegūtu īpašumu, bet ne mantu, kas iegūta noziedzīga nodarījuma rezultātā, ja mantas noziedzīgā izcelsme ir pierādīta valstij atbilstošā institūcijā.
3. KPL vajadzētu ietvert normu, kas paredz izskaidrot un noteikt saturu „mantas” jēdzienam, jo tādā veidā tiktu ieviests jauns tiesību institūts, kurš papildinātu arī citu KPL ietvertu tiesību institūtu skaidrojumu un piemērošanu. Jo jēdziens „manta” dažādās tiesību nozarēs izprot savādāk. Krimināltiesību ieskatā ar „mantu” saprot „lietas” Civillikuma izpratnē, kuras ir civiltiesiskajā apgrozībā. Savukārt pēc KPL „manta” var būt gan ķermeniskas, gan bezķermeniskas lietas, arī kustamas un nekustamas lietas, tostarp tādas lietas, kuru civiltiesiskā aprīte ir aizliegta ar likumu.
4. Civiltiesību un krimināltiesību nozarēs „mantas” institūta izpratne ir atšķirīga, tā būtu jāpielīdzina. Tad tas neradītu sadursmi ar civiltiesībās pastāvošo „īpašuma” institūtu un absolūto varu pār to un, tai pašā brīdī, kriminālprocesa tiesībās pastāvošo „īpašuma ierobežošanas” institūtu mantas aresta vai konfiskācijas gadījumā.
5. Pierādījumu, kratīšanas un izņemšanas ir kriminālprocesuālo darbību institūti, tie veicinājuši noziedzīgi iegūtas mantas vēsturisko attīstību, piemērojot, noziedzīgi iegūtas mantas regulējumu praksē, būtu jāņem vērā šie institūti, jo tie rada skaidrāku izpratni par noziedzīgi iegūtas mantas piemērošanu. Tas nozīmē, ka interpretējot vai tulkojot tiesību normas, var piemērot arī vēsturisko iztulkošanas metodi.

6. Noziedzīgi iegūtas mantas institūtam jābūt procesuālā regulējumā, jo atbilstoši KPL mērķim, tas ir, noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu KL normu piemērošanu un krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Turklāt kriminālprocess ir arī amatpersonas darbība, kuru veic KPL un citu ar KPL saistīto normatīvo aktu ietvaros, jo arī šobrīd spēkā esošajā regulējumā ir noteikumi par procesa virzītāja rīcību un darbību mantisko jautājumu tiesību normās.
7. Praksē dažkārt tiek jaukta mantas konfiskācija kā soda veids un noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija. Noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācijas gadījumā no notiesātā tiek izņemta noziedzīgā ceļā iegūta manta, arī tad, ja tas ir vienīgais viņa mājoklis savukārt mantas konfiskācijas, kā soda veida, gadījumā normatīvajos aktos ir paredzēti izņēmumi, kādu mantu personai nedrīkst konfiscēt nekādā gadījumā.
8. Ir iespējams izpētīt tikai tiesu spriedumus attiecībā uz rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu, jo procesa virzītāju pieņemtie lēmumi pirmstiesas procesā nav publiski pieejami, kas liedz pārlicināties par šī institūta pareizu piemērošanas būtību pirmstiesas procesā. Šajā aspektā būtu vērts apsvērt, vai nevajadzētu ietvert un konkretizēt regulējumu attiecībā uz atsevišķu procesa virzītāju lēmumu publicēšanu, lai sabiedrība būtu informēta par kriminālprocesa norisi un attiecīgu kriminālprocesuālo darbību veikšanu tiesiskumu.
9. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu, konfiskācija vai atdošana likumīgajam īpašniekam vai valdītājam, uzskatāma par samērīgu rīcību un pieļaujamu, lai sekmētu taisnīgumu.
10. Ir attaisnojams tas, ka tiesību normās ir paredzēts soda veids, kura mērķis ir sodīt personu ar mantisko piedziņu, ja vainīgo tādā veidā soda, atņemot viņam piederošu mantu, tas personu var atturēt no turpmākiem mantiska rakstura un ne tikai mantiska rakstura, bet arī citu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, līdz ar to preventīvi tiek nodrošināts, ka persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu.
11. Ja noziedzīgi iegūtas lietas nav iespējams konfiscēt, piemēram, tās ir noslēptas vai pastāv citi iemesli, kāpēc tas nebūtu izdarāms, tādā gadījumā vārst piedziņu vai konfiscēt var citu personai piederošu mantu, kas tiesiski un legāli iegūta, tiesu praksē visbiežāk tā ir nauda.

12. Pēc tiesu prakses varētu secināt, ka uz 355.panta otrās daļas pamata par noziedzīgi iegūtu mantu atzīt var arī tādu naudu, kuru persona ir ieguvusi legālā ceļā. Nauda, kas personai bijusi klāt noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī, atzīstama par noziedzīgi iegūtu mantu jau uz prezumpcijas pamata.

13. Jāizstrādā jauns normatīvais akts, par kura nosaukumu vēl varētu diskutēt, piemēram, „Par noziedzīgi iegūtas mantas risināšanas kārtību civilprocesā un kriminālprocesā”. Šajā normatīvajā aktā ietverot jautājumus, kas saistīti ar mantas piederības noteikšanu, mantas jēdziena izpratni, iespējamo rīcību ar mantu abos procesos, mantas veidus, kā arī ietverot regulējumu par to, kāda manta personai nekādā gadījumā nebūtu atņemama.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Apsītis R., Blūzma V. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Rīga: Fonds „Latvijas Vēsture”, 2000, 528.lpp.
2. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 864.lpp.
3. Azāns B., Liede A. un autoru kolektīvs. Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa komentāri, Rīga: Avots, 1986, 604.lpp.
4. Balodis A. Latvijas un latviešu tautas vēsture. Rīga: Neatkarīgā teātra „Kabata” grāmatu apgāds. 1991, 432.lpp.
5. Bleiere D., Caune A. Latvijas vēsturnieku komisijas raksti 21.sējums, Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2007, 747.lpp.
6. Dubure V., Fogels un autoru kolektīvs. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998, 302.lpp.
7. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 353.lpp.
8. Kamradziuss F. Kriminālprocesa likumi. Pēc 1926.gada izdevuma, ar vēlākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem, izsludinātiem līdz 1934.gada 15.februārim un Senāta paskaidrojumiem, kas doti laikmetā no 1919.gada līdz 1934.gada 15.februārim. Neoficiāls izdevums. Rīga: Valtera un Rapas akc. sabiedrības spiestuve, 1934, 250.lpp.
9. Lazdiņš J. Nacistiskās Vācijas okupācijas periods Latvijas tiesībās. Tiesību spogulis. Rīga: Biznesa augstskola „Turība”, 1999
10. Leja M. Krāpšanas aktuālie jautājumi Latvijas un ārvalstu tiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 634.lpp.
11. Meikališa Ā. Kriminālprocesa tiesības. Vispārīgā daļa. 1.grāmata. Rīga: Raka, 2000, 577.lpp.
12. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti. 2005-2010, Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 832.lpp.
13. Mincs P., Ehlers H., Jakobi P., Lauva J. 1933.gada Sodlu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko rādītāju un citiem rādītājiem. Rīga: Neoficiāls izdevums, 1934, 290.lpp.
14. Rozenfelds J., Lietu tiesības. 4.labotais, papildinātais izdevums, Rīga: Zvaigzne ABC, 2011, 224.lpp.

15. Strogovics M.S. Kriminālprocess. Mācības grāmata juridiskām skolām, Rīga: Latvijas valsts izdevniecība, 1946, 125.lpp.
16. Višņakova G. Civillikuma komentāri. Lietas, Valdījums, Tiesības uz svešu lietu, Rīga: Mans īpašums, 1998, 256.lpp.
17. Ashworth A. Principles of Criminal Law. 4th Edition. Oxford: Oxford University Press. 2003.
18. Coban Riza Ali. Protection of Property Rights within the European Convention of Human Rights. USA. Ashgate Publishing Company. 2004, P.274.
19. Doebbler, Curtis. Introduction to International Human Rights Law. CD Publishing. 2006. 251.lpp.
20. Greenberg T.S., Samuel L.M., Grant W. Stolen Asset Recovery. A Good Practices Guide for Non-conviction Based Asset Forfeiture. The World Bank. 2009.P.258.
21. Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. 2nd Edition. Cambridge: Intersentia, 2012, P.580.
22. May R. Criminal Evidence. Fourth Edition. London: Sweet&Maxwell, 1999. P.616.
23. O'Connor V., Rausch C. Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice. Washington, DC. United States Institute of Peace. 2008. P. 481.

Periodika

1. Gaidukēvičs V. Problēmas procesos par noziedzīgi iegūtu mantu. Zinātniski praktiskā konference. Latvijas Kriminālprocesa likuma piemērošanas pirmā gada problēmas. Rīga: Latvijas Policijas akadēmijas izdevums, 2006.
2. Kolomijceva J. Daži apsvērumi par noziedzīgi iegūtu mantu un tās ieguvējiem. Jurista vārds, 2011. 26.jūlijs, Nr.30. Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
3. Kolomijceva J. Eseja par Kriminālprocesa likuma 59.nodaļas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un dažām ar to saistītajām problēmām. Jurista vārds, 2014. 23.aprīlis. Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
4. Kolomijceva J. Īpašuma tiesību jautājumu taisnīgs noregulējums kriminālprocesā: mīts vai realitāte. LU 71.konferences rakstu krājums, 2013.
5. Kūtris G. Noziedzīgi iegūta manta: tiesiskais regulējums un problemātika. Jurista vārds, 2007. 17.aprīlis, Nr.16. Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
6. Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Jurista vārds, 2002. 18.janvāris, Nr. 1. Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
7. Meikališa Ā. Kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesiskais statuss un tā problemātika. Jurista vārds, 2015. 31.marts, Nr.13. Pieejams: <http://www.juristavards.lv>

8. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. VI. Procesuālie termiņi, dokumenti un mantiskie jautājumi. Jurista vārds, 2006. 8.augusts, Nr.31 (434). Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
9. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Taisnīgums kriminālprocesā. Jurista vārds, 2011. 11.novembris, Nr.38 (695). Pieejams: <http://www.juristavards.lv>
10. Radzeviča D. Nevainīguma prezumpcijas un fakta legālās prezumpcijas saturs un nozīme kriminālprocesā. LU 70.konferences rakstu krājums, 2012.
11. Strada-Rozenberga K. Rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesā Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens Nr.3/2011.

Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 1.jūlijs, Nr.43.
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191.
3. Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. LR likums. Latvijas Vēstnesis. 1997. 13.jūnijs, Nr. 143/144 (858/859). Pieejams: <http://www.likumi.lv>
4. Eiropas Savienības Pamattiesību harta. 2000. 7.decembris Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:EN:PDF>
5. Civillikums: Latvijas Republikas likums. 1937. 28.janvāris, Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
6. Krimināllikums: Latvijas Republikas likums. 1998. 21.jūnijs, Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
7. Par krimināllikuma spēkā stāšanos un piemērošanas kārtību: Latvijas Republikas likums. 1998. 15.oktobris, Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
8. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. 2005. 21.aprīlis. Pieejams: <http://www.likumi.lv> .
9. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanās likums: Latvijas Republikas likums. 2008. 17.jūnijs, Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
10. Par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem. Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi Nr.847. 2005. 8.novembris. Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
11. 1933.gada Sodu likumi 1934.gada redakcijā, pieejams neoficiālā izdevumā, grāmatā: Mincs P., Ehlers H., Jakobi P., Lauva J. 1933.gada Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko rādītāju un citiem rādītājiem (zaudējis spēku).

12. Kriminālprocesa likumi. Redakcijā pēc 1926.gada izdevuma, ar vēlākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem, izsludinātiem līdz 1934.gada 15.februārim un Senāta paskaidrojumiem, kas doti laikmetā no 1919.gada līdz 1934.gada 15.februārim. Neoficiāls izdevums. Rīga: Valtera un Rapas akc. sabiedrības spiestuve, 1934 (zaudējis spēku).
13. Krievijas Federatīvās Padomju Socialistiskās Republikas kriminālprocesa kodekss (zaudējis spēku).
14. Latvijas PSR kriminālprocesa kodekss 1961. 6.janvāris, vēlāk ar 1991.gada 29.augusta Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumu par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijā pārsaukts – Latvijas Kriminālprocesa kodekss (zaudējis spēku 1998.gada 11.novembrī)
15. Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmums par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijā 1991. 29.augusts (zaudējis spēku 1998.gada 11.novembrī). Pieejams: <http://www.likumi.lv>.
16. Criminal Code of Norway. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/3523/file/Norway_General_Civil_Penal_Code_1902_amended_2005-eng.pdf
17. Criminal Code of the Russian Federation. Pieejams: http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4247/file/RF_CC_1996_am03.2012_en.pdf
18. Criminal Code of Estonia. http://www.legislationline.org/download/action/download/id/4707/file/Estonia_Penal%20Code_am2013_en.pdf
19. Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā Cilvēktiesību deklarācija. Pieejams: <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/vispcd.htm>

Tiesu prakse

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Handyside v. United Kingdom, application No.5493/72, 7 December 1976. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>;
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: AGOSI v. the United Kingdom, application No.9118/80, 24 October 1986. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
3. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Raimondo v. Italy, application No.12954/87, 22 February 1994. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Philips v. the United Kingdom Nr.41087/98, 12 December 2001. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>

5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Broniowski v. Poland, application No.31443/96, 22 June 2004. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Sun v. Russia, application No.31004/02 14 September 2009. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
7. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Bongiorno and Others v. Italy Nr.4514/07, 5 January 2010. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
8. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Denisova v. Moiseyeva, application No.16903/03, 14 June 2011. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
9. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Vistiņš un Perepjolkins v. Latvia, application No.71243/01, 25 October 2012. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
10. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Paulet v. the United Kingdom Nr.6219/08, 13 May 2014. Pieejams: <http://echr.coe.int/echr/en/hudoc>
11. „Par Ministru kabineta 2005. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 17 „Grozījumi likumā „Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” un 2005.gada 9. jūnija likuma „Grozījumi likumā “Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam”. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr.2005-12-0103, pieejams: www.satv.gov.lv
12. Par Krimināllikuma 36.panta otrās daļas 1.punkta, 42.panta un 177.panta trešās daļas vārdu „konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.panta otrajam un trešajam teikumam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2014-34-01.
13. „Par Krimināllikuma 320. panta (2002. gada 25. aprīļa likuma redakcijā) otrās daļas vārdu „konfiscējot mantu” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam” .Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2011.gada 6.janvāra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2010-31-01. Pieejams: www.satv.gov.lv
14. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 6.marta lēmums lietā Nr.SKK-93/2008. Pieejams: www.tiesas.lv
15. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 19.februāra lēmums lietā Nr.SKK-2/2009. Pieejams: www.tiesas.lv
16. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012.gada 19.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-234/2012. Pieejams: www.tiesas.lv
17. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta krimināllietu departamenta 2013.gada 30.novembra spriedums lietā Nr.SKK-332/2013. Pieejams: www.tiesas.lv

18. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2014.gada 27.augusta lēmums lietā Nr.11170037613. Pieejams: www.tiesas.lv
19. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu kolēģijas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā Nr.11087070911. Pieejams: www.tiesas.lv
20. Rīgas apgabaltiesas 2014.gada 21.janvāra spriedums lietā Nr.C32381412. Pieejams: www.tiesas.lv
21. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014.gada 18.februāra spriedums lietā Nr.1141003709. Pieejams: www.tiesas.lv
22. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2014.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr.15830228206. Pieejams: www.tiesas.lv
23. Tukuma rajona tiesas 2013.gada 6.septembra spriedums lietā Nr.11390052912. Pieejams: www.tiesas.lv
24. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 10.septembra spriedums lietā Nr.11519009112. Pieejams: www.tiesas.lv
25. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2013.gada 2.oktobra spriedums lietā Nr.11096042912. Pieejams: www.tiesas.lv
26. Cēsu rajona tiesas 2013.gada 6.novembra spriedums lietā Nr.11400062612. Pieejams: www.tiesas.lv
27. Liepājas tiesas 2013.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.11270027612. Pieejams: www.tiesas.lv
28. Limbažu rajona tiesas 2014.gada 21.janvāra spriedums lietā Nr.11904010913. Pieejams: www.tiesas.lv
29. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 3.februāra spriedums lietā Nr.11087150813. Pieejams: www.tiesas.lv
30. Liepājas tiesas 2014.gada 20.februāra spriedums lietā Nr.11270003913. Pieejams: www.tiesas.lv
31. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 27.februāra spriedums lietā Nr.11096228812. Pieejams: www.tiesas.lv
32. Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 26.marta spriedums lietā Nr.11519002913. Pieejams: www.tiesas.lv
33. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 4.decembra spriedums lietā Nr.11087179713. Pieejams: www.tiesas.lv

Resursi internetā

1. Akadēmiskā terminu datubāze. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=manta&list=&lang=LV&h=yes>,
2. Eurostat Statistics explained. Crime trends in detail. Pieejams: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Crime_trends_in_detail
3. Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2012.gads. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>
4. Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2013.gads. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>
5. Kriminālā statistika. Iekšlietu ministrijas Informācijas centra statistiskie pārskati. 2014.gads. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>
6. Šaboņa I., 90 gadi kopš pirmās Saeimas sanāksšanas. Par likumu un valsti. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252070>
7. Stukāns J. Apmācību kurss. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana, Rīga, 2012. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/apmacibu-kursa-mantas-konfiskacijas-tiesiskais-regulejums-latvija-un-eiropas-savieniba-tas-izpildes>
8. Strada-Rozenberga K. Apmācību kurss. Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tā izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana: Rīga, 2012, pieejams: https://www.tm.gov.lv/files/11_MjAxNS9Qcm9qZWt0dSBzYWVRhXLxhL2tvbmYgSUIJL1JpZ2ExNzE4MTAyMDEyU3RyYWVRhUm96ZW5iZXJnYV8yX2x2LnBkZg/2015/Projektu%20sada%C4%BCa/konf%20III/Riga1718102012StradaRozenberga_2_lv.pdf